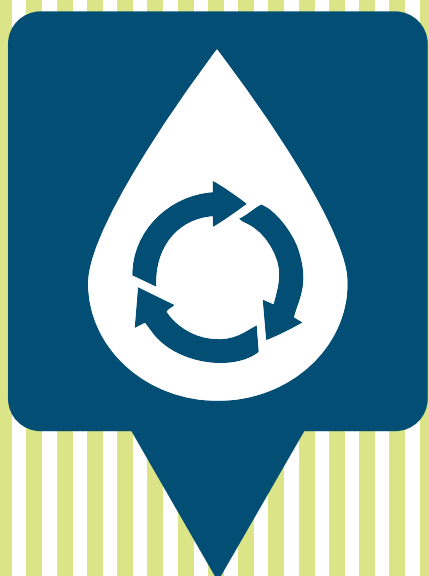

PIRKANMAA

Pirkanmaan maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2019–2020

Pirkanmaan liitto

ISBN 978-951-590-347-1

1. Toimeenpanosuunnitelma	4
2. Pirkanmaan tarina 2040	5
3. Tätä teemme – muutoksen ensiaskeleet vuonna 2019	6
3.1. Välkky Pirkanmaa	6
3.2. Ehyt Pirkanmaa	8
3.3. Kestävä Pirkanmaa	11
3.4. Saavutettava Pirkanmaa	13
3.5. Kehittämistyön mustat hevokset	15
4. Maakunnan kehittämisen instrumentit ja kannanotot vuosille 2019 ja 2020	16
4.1. Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -rakennerahasto-ohjelma	16
4.1.1. Ylimaakunnalliset hankkeet	17
4.1.2. Valtakunnalliset teemat	17
4.1.3. Kansalaistoimijälähtöinen kehittäminen kaupunkiseuduilla	18
4.1.4. Kestävän kaupunkikehityksen strategia – 6Aika – Älykaupungit tehdään yhdessä	18
4.2. Pirkanmaan maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020	19
5. Rahoitussuunnitelma vuosille 2019 ja 2020	20

Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma (TOPSU) on lyhyen aikavälin (2019) kehittämisasiakirja, joka esittelee maakunnan kehittämisen painopisteet sekä maakuntaohjelmaa toteuttavia hankkeita ja toimenpiteitä. Suunnitelmassa kuvataan myös, miten EU-rahoitusta kohdennetaan Pirkanmaan alueella ja miten muu hankerahoitus suhteutuu maakuntaohjelman painotuksiin. Maakuntaohjelmassa esiin nostetut muutostavoitteet ja kehittämiskokonaisuudet muodostavat viitekehysten, jota konkretisoidaan tässä suunnitelmassa hanke-esimerkein. Toimeenpanosuunnitelma on valmisteltu tiiviissä yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Toimeenpanosuunnitelmaan sisältyviin hanke-/ toimenpide-esityksiin liittyen lähetettiin tietopyyntö noin 50:lle keskeiselle maakuntaohjelmaa toteuttavalle taholle. Kyselyn kohderyhmään kuuluivat mm. Pirkanmaan kunnat, yliopistot ja korkeakoulut, maaseudun toimintaryhmät ja kuntaomisteiset yrityskehitysorganisaatiot. Saatujen vastausten pohjalta muokattiin osiossa 3 esitettyjen hanke-esimerkkien/ toimenpide-esitysten listausta. Esimerkkien avulla kuvataan niitä käytännön toimenpiteitä, joilla konkreettisesti viedään maakuntaohjelman toteutusta maakunnassa eteenpäin. Käsillä olevan suunnitelman luonne onkin pääosin informatiivinen.

1. Toimeenpanosuunnitelma

Toimeenpanosuunnitelman osiossa 4 otetaan kantaa maakunnan päätösvallassa olevien rahoitusinstrumenttien kohdentamiseen vuosina 2019–2020.

Toimeenpanosuunnitelmaa ja rahoitussuunnitelmaesityksiä on käsitelty maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristössä 31.8.2018 ja 28.9.2018 ja maakunnan yhteistyöryhmässä 17.9.2018 ja 15.10.2018

Pirkanmaan maakuntaohjelmaan voi tutustua tarkemmin osoitteessa:

http://www.pirkanmaa.fi/wp-content/uploads/Maakuntaohjelma2018_2020.pdf

Teemme muutosta yhdessä!

2. Pirkanmaan tarina 2040

Pirkanmaan uudistetussa maakuntaohjelmassa - Yhä rohkeempi ja sopii sulle edelleen! - maakunnan pitkän aikavälin kehittämisen painopisteet on kirjoitettu tarinallisen tulevaisuusmuistelun muotoon. Maakuntaohjelman tähtäin on vuodessa 2040, mutta sen muutostavoitteet toimivat kehyksenä myös lyhyen aikavälin kehittämistoteutuksille. Toimeenpanosuunnitelman keskeiset hanke- ja toimenpide-esitykset ovat askelia tiellämme kohti vahvojen valintojen Pirkanmaata.

Tavoitemäärittelyä Pirkanmaan tarinasta 2040:

”Asetimme tavoitteeksemme älykkäästi erikoistuvan ja vahvojen valintojen Pirkanmaan. Tunnistimme yhdessä ne keskeiset aiheet, joihin kohdistaisimme huomiomme ja valintamme. Ne kuvaamme neljänä vuoteen 2040 tähtäävänä kehittämiskokonaisuutena, jotka kirkastavat maakunnan kehittämisen ohjelmalliset tavoitteet ja toimenpiteet. Siinä keskeistä on osaamis- ja yhteistyörakenteiden uudistaminen, vientikelpoisen lisäarvon synnyttäminen ja radikaali tuottavuusloikka palveluissa.

Ensinnäkin halusimme valjastaa maakunnan laajan osaamis pohjan taloudellista kasvua ja asukkaiden hyvinvointia rakentavien uusien ideoiden hyödyntämiseen ja menestystarinoiden hiomiseen. Totesimme että vaikka muuttuvassa maailmassa toimiminen pakottaa meidät uudistumaan, se samalla myös luo lukemattomia mahdollisuuksia uusille palveluille, tuotteille ja ratkaisuille. Fiksujen ratkaisujen kehittelyä emme näe vain yrittäjien, tutkijoiden, kehittäjien tai asiantuntijoiden erillisinä ponnistuksina, vaan yhteistyönä ja erilaisten osaamisten yhdistelemisenä. Tätä ensimmäistä tavoitekuvaa, jossa yhdessä luomme, kiihdytämme ja otamme käyttöön uusia ratkaisuja, kutsumme **Välkyksi Pirkanmaaksi**.

Toiseksi näimme yhteyden pirkanmaalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden sekä talouden toiminnan, tuottavuuden ja työhön osallistuvuuden välillä ja halusimme vahvistaa sitä. Tiedostimme myös, että maakunnan asukkaiden osaamista ja uudistamistahtoa on osattava käyttää paremmin yhteiseksi hyväksi. Halusimme Pirkanmaan olevan Suomen paras paikka ihmisille asua, työskennellä, osallistua, käyttää palveluita ja olla yhdessä muiden kanssa. Hyvinvoinnin, onnellisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuudet asuinpaikasta riippumatta näimme siten paitsi sosiaalisesti yhtenäisen maakunnan tekijöinä, myös välineinä talouden toiminnalle. Tämä sosiaalista tasapainoisuutta koskeva huomiomme kohde tunnetaan nimellä **Ehyt Pirkanmaa**.

Kolmanneksi ymmärsimme että kasvu tuottaa vain lyhytaikaista iloa ja hyvinvointia, ellei se ole kestävää ja tasapainossa ympäristön kanssa. Halusimmekin olla mukana

kehittämässä toimintamalleja ja ratkaisuja, joilla saavutetaan kunnianhimoisetkin ympäristö- ja ilmastotavoitteet. Tunnistimme kestävyuden haasteessa myös useita lupaavia liiketoimintamahdollisuuksia, joita hyödyntämällä saisimme myös uusia suuntia yritystoiminnallemme. Näin voimme jättää jälkeläisillemme entistäkin puhtaamman ja monipuolisemman elinympäristön heikentämättä heidän työllistymis- ja ansaintamahdollisuuksiaan. Tämän kehittämiskokonaisuuden nimesimmekin johdonmukaisesti **Kestäväksi Pirkanmaaksi**.

Neljäntenä tulimme vakuuttuneiksi siitä että toimiva infrastruktuuri, hallittu maankäyttö ja liikkumisen helppous ovat maakunnan kokonaisvaltaisen kehittämisen perusedellytyksiä. Näimme tarpeen hyvälle yhteyksille ja toimivalle yhdyskuntarakenteelle läpileikkaavana perustana muille tavoitekokonaisuuksille: oikeilla rakenneratkaisuilla voimme tukea Pirkanmaan ehyttä, välkkyä ja kestävää tulevaisuutta. Tätä yhteyksien mahdollistamaa sujuvan arjen tavoitetta kutsumme **Saavutettavaksi Pirkanmaaksi**.

Sisällöllisten valintojen lisäksi halusimme kiinnittää painavaa huomiota siihen miten asioita maakunnassa tehdään. Etsimmekin uudenaikaisesta ajattelusta vaikuttavuutta kehittämiseen sekä pyrimme luomaan kannustavaa ilmapiiriä ja positiivista kehittämisvirettä maakuntaan.

Nyt vuonna 2040 Pirkanmaa on fiksu, sosiaalisesti eheä sekä rakenteiltaan ja toimintatavoiltaan kestävä. Saavutettavuutensa vuoksi tänne helppo tulla ja miksei myös asettua pitemmäksikin aikaa - olit sitten yrittäjä, seniori, opiskelija tai perheellinen. Pirkanmaa on yhä rohkeempi ja sopii sulle edelleen!”

Välkyn, ehyen, kestävä ja saavutettavan Pirkanmaan kehittämistä täsmentävät maakuntaohjelmaan sisältyvät älykkään erikoistumisen valinnat. Niiden mukaisesti osaamisen muuntaminen koko maakuntaa hyödyttäväksi kasvuksi edellyttää erityisesti panostamista teollisuuden digitalisaatioon, älykkään kaupungin ratkaisuihin, kiertoalouteen sekä hyvinvoinnin ja terveyden palveluihin ja järjestelmiin (älykkään erikoistumisen pirkanmaalaiset sisältökärjet). Toteutuksissa hyödynnetään osallistavia innovaatio- ja kehittämisalustoja ja -palveluita, systeemisä kokeiluja, pilotointeja ja demonstraatioita, lahjakkuuksia ja inhimillistä pääomaa sekä kansainvälistä yhteisöoppimista ja investointeja (älykkään erikoistumisen toimintatavat).

3. Tätä teemme – muutoksen ensi- askeleet vuonna 2019

Pirkanmaan tarinassa kuvatut muutostavoitteet ja kehittämiskokonaisuudet muodostavat punaisen langan myös toimeenpanosuunnitelmalle, jolla konkretisoidaan maakuntaohjelman kokonaisuuksien ”välkky”, ”ehyt”, ”kestävä” ja ”saavutettava” ohjelmallisia muutostavoitteita.

Pirkanmaan aluekehitystyön ja hanketoteutuksien suuntaamiseksi maakuntaohjelmassa on päätetty seuraavista linjauksista (sulkeisiin on merkitty kehittämiskokonaisuudet, joiden toteutuksia ja hankkeistusta linjaus lähinnä ohjaa):

- Osaamisen kehittämisessä tuetaan pääsääntöisesti eri tahojen yhteishankkeita (*välkky, saavutettava*)
- T & K-rahoituksen pääosa kohdistetaan valituille kärkitutkimusaloille, jotka liittyvät maakunnan vahvuus- ja kasvusektoreihin (*välkky*)
- Yritysten tuki- ja kehitysrahoituksessa painotetaan tuotekehitykseen, kasvuun ja kansainvälistymiseen tärkeitä toteutuksia (*välkky*)
- Ekosysteemi- ja klusterikehittämisessä korostetaan teknologia- ja toimialarajojen ylittämistä, kytkeytyvyyttä ja yhdyspintoja (*välkky*)
- Työllisyyttä tukevissa toimenpiteissä painotetaan hakijoiden oman aktiivisuuden, osallisuuden ja taitoisuuden kasvattamista sekä työttömyyttä ennaltaehkäisevää otetta (*ehyt, välkky*)
- Kierto- ja biotalous sekä vähähiilisuuden ja energia- tehokkuuden edistäminen ovat kehityshankkeiden tavoiteltuja painotuksia (*kestävä, välkky*)
- Palvelujen, liiketoimintamallien ja liikennepalveluiden kehittämisen toimenpiteissä edellytetään äly- ja mobiiliteknologian ja digitalisoinnin hyödyntämistä (*välkky, saavutettava*)
- Liikenneinvestoinneissa päähuomio on päätieverkon ja pääradan kehittämisessä (*saavutettava*)
- Keskustoja kehitetään hyvin saavutettavina palvelukeskustoina ja joukkoliikenteen terminaaleina eikä uusia merkittäviä asunto- ja työpaikka-alueita sijoiteta irralleen olemassa olevasta rakenteesta ja joukkoliikennejärjestelmästä (*saavutettava, kestävä*)
- Edistetään uusien innovaatioiden syntymistä kulttuuriympäristöjen kunnostamiseen, säilyttämiseen ja käyttöön (*ehyt, kestävä, välkky*)

Maakuntaohjelman toteuttamisessa keskeisiä ja mielenkiintoisia hankeaihoita esitetään siltä osin kuin niitä on tiedossa. Esityksissä mainitaan ensin muutostavoitetta konkretisoiva hanke/toimenpide, sen päätoteuttaja (sulkeissa), hankekuvaus, rahoittaja ja rahoitusinstrumentti sekä haetun/myönnetyn tuen määrä (EU ja valtio tai valtio).

3.1. Välkky Pirkanmaa

Välkyn Pirkanmaan muutostavoitteet:

- Yrittäjyyden nostaminen ja kannustaminen uudelle tasolle
- Isojen haasteiden (kuten sote-uudistus, älyliikenne) hyödyntäminen kehittämisalustoina
- Uuden yliopiston aktiivisten yhteyksien tehostaminen ympäröivän toimijakentän kanssa (mukaan lukien tutkimusinfra-avaaminen)
- Startup-yritysten kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksien ja niitä synnyttävän ja tukevan pääomittaja- ja kasvattajayhteisön vahvistaminen
- Ulkomaisen rahoituksen kanavointi alueen investointeihin ja kehittämiseen ja yhteyksien varmistaminen kansainvälisiin arvoverkkoihin

InnoBridge – Bridging the innovation gap through converting R&D results into commercial success in a more effective and efficient way (Pirkanmaan liitto). Hankkeessa etsitään keinoja varmistaa uuden tutkimustiedon siirtyminen yrityksiin ja kaupallisiksi tuotteiksi sekä palveluiksi. Pirkanmaalla innovaatiopolitiikan keskiössä on innovaatioalusta- ja ekosysteemiajattelun integroiminen suuriin yhteiskunnallisiin kehittämishankkeisiin. Hankkeen avulla Pirkanmaalla on mahdollisuus viedä innovaatioalusta- ja ekosysteemiajattelua maailmalle ja saada vertaistukea innovaatiopolitiikkansa ja sen toteuttamisen mahdollistavien rahoitusinstrumenttien kehittämiseen. Hankkeen sidosryhmätyöskentelyssä ovat mukana mm. Tampereen kaupunki, Business Tampere, alueen korkeakoulut, kauppakamari ja TEM. Rahoitus: Interreg Europe (+ TEM ja omarahaus), Pirkanmaan osuus 0,29 M€, hankkeen kokonaisbudjetti 1,76 M€.

BUY + I (Suomen Itämeri-instituutti) EU:n hankintadirektiivin ja Suomen uuden hankintalain mukaan hankintaviranomaisten tulee hankkiessaan tuotteita ja palveluita hyödyntää olemassa olevia markkinaolosuhteita ja pyrkiä parantamaan markkinoiden toimivuutta. Hankkeen tavoitteena on lisätä rakenne- ja investointirahoituksen

vaikuttavuutta ottamalla käyttöön innovatiiviset julkiset hankintamenetelmät. Kansainvälisten partnereiden verstaistuki lisää ymmärrystä ja auttaa identifioimaan sellaisia hankkeita, joissa voidaan toteuttaa innovatiivisia hankintatapoja. Rahoitus: Interreg Europe-ohjelma (+ TEM ja omarahoitus), Pirkanmaan osuus 0,25 M€, hankkeen kokonaisbudjetti 1,48 M€.

MARIE – Mainstreaming Responsible Innovation in European S3 (Pirkanmaan liitto) tarkastelee aluekehittämistä vastuullisen tutkimus- ja innovaatio toiminnan näkökulmasta. Hankkeen tavoitteena on kehittää innovaatiopolitiikan työkaluja vastaamaan entistä paremmin yhteiskunnan toimijoiden ja yhteisöjen tarpeisiin. Rahoitus: Interreg Europe. Hankkeen kokonaisbudjetista (noin 2 M€) Pirkanmaahan kohdistuu noin 0,240 M€. Pirkanmaalla liiton hankekumppanina toimii Tampereen yliopisto.

S34Growth – Enhancing policies through interregional cooperation: New industrial value chain for growth (Suomen Itämeri-instituutti ja Pirkanmaan liitto.) Hankkeen taustalla on eurooppalaisten teollisuus- ja innovaatioalueiden Vanguard Initiative, joka tähtää uudistuvan teollisuuden toimintaympäristön kehittämiseen. Pirkanmaan ohella muita partnereita hankkeessa ovat Baskimaa, Flanders, Lombardia, Skotlanti, Skåne, Norte, Zuid-Holland, South-Netherlands ja Katalonia. Hankkeen päätavoitteena on kehittää ja parantaa olemassa olevia alueellisia käytänteitä, sekä lisätä kansainvälistä, alueiden välistä yhteistyötä erityisesti uudistuvan teollisuuden alalla. Hankkeessa pyritään kehittämään uusia alueiden välisen yhteistyön ja uudistuvan teollisuuden teemaan liittyviä rahoitusinstrumentteja rakennerrahasto-ohjelmiin uudelle ohjelmakaudelle. hankkeen sidosryhmätyökentelyssä ovat mukana mm. alueen yliopistot ja korkeakoulut, Tampereen kaupunki, Business Tampere ja TEM. Rahoitus: Interreg Europe (+ TEM ja omarahoitus) Pirkanmaan osuus 0,486 M€, kokonaisbudjetti 2,23 M€.

Lakesperience (Suomen Itämeri-instituutti). Hankkeen tavoitteena on kehittää järvimatkailutuotteita ja -markkinointia yhteistyössä Tampereen (Suomi), Tarton (Viro), Linköpingin (Ruotsi) ja Burtniekun (Latvia) järviolueiden kanssa. Hankepartnereiden kanssa luodaan yhteinen Nordic-Baltic lake trails -markkinointiviesti, jonka tavoitteena on edistää järviolueiden tunnettavuutta erityisesti Saksan markkinoilla. Hanke tarjoaa mahdollisuuden järvimatkailualan yrityksille kehittää matkailupalveluitaan ja saada konkreettista tukea markkinointiinsa. Rahoitus: Interreg Central Baltic -ohjelma (+ Varsinais-Suomen liitto ja omarahoitus), Pirkanmaan osuus 0,658 M€, EU-tuen osuus koko hankkeelle on 0,933 M€.

Tampereen korkeakoulu yhteisö. Tampereen teknillinen yliopisto ja Tampereen yliopisto yhdistyvät 1.1.2019 uudeksi Tampereen yliopisto -nimiseksi säätiöyliopistoksi, joka harjoittaa ammattikorkeakoulutoimintaa Tampereen ammattikorkeakoulun pääomistajana. Korkeakoulu yhteisöstä muodostuu noin 35 000 opiskelijan ja lähes 5000

työntekijän monitieteinen yhteisö. Korkeakoulu yhteisö yhdistää yliopiston opetuksen ja tutkimuksen sekä ammattikorkeakoulun työelämä läheisen toimintamallin. Yhteiskunnan, tekniikan ja terveyden tutkimus toimivat tiiviissä vuorovaikutuksessa. Opiskelijoille tarjotaan nykyistä joustavampia opintopoluita, oppiaine yhdistelmät sekä paremmat mahdollisuudet siirtyä korkeakoulusektorilta toiselle. Korkeakoulu yhteisössä syntyy kansainvälistä, monitieteistä osaamista, jota tulevaisuuden yhteiskunta ja työelämä edellyttävät. Erillisellä hanke toiminnalla, niin EAKR-rahoituksella kuin ESR-rahoituksella, on kehitetty uudenlaisia avauksia mm. yrittäjyyden ja pk-yritysyhteistyön kehittämiseksi myös yli maakuntarajojen. Edellä kuvattujen erillisrahoitteisten kehittämissankkeiden lisäksi strategiarahoituksen lisätarve ja pääomitustarve yhteensä 180 miljoonaa (valtion rahoitus).

Learn2Earn – Työllistymisen ja yrittäjyyden valmiusjoukot (Tampereen Seudun Uusyrittäjäkeskus ry). Hankkeessa edistetään ja tuetaan työllistymistä eri keinoja hyödyntämällä. Näitä ovat esimerkiksi laskutuspalvelut, osuuskunnat, työsuhteet useaan työnantajaan, myös yrittämisen eri muotoja. Hanke antaa ensisijaisesti liiketoimintaosaamista omaaville henkilöille ja/tai hyvän teknisen, kaupallisen tai muun soveltuvan keskiasteen tai korkeakoulututkinnon suorittaneille työnhakijoille käytännön läheisen käsityksen mikro- ja pienyritysten toiminnasta sekä valmiudet työskennellä tuloksellisesti yrityksessä. Osatoteuttajana Pirkanmaan Yrittäjäkeskus Ry. ELY-keskus, ESR tl 3, 0,481 M€.

Yritysten liiketoiminnan ja osaamisen edistäminen ympäristöjärjestelmällä (YLENNYS) (Ekokumppanit Oy). Hankkeen tavoitteena on helpottaa ympäristöjärjestelmien käyttöönottoa erityisesti pk-yrityksissä ja tapahtumissa. Ympäristöjärjestelmän rakentamista lähestytään yhteistyön, vertaistuen, yrityksen sisäisen motivaation ja henkilökunnan osaamisen kehittämisen kautta. Etenkin pk-yrityksiltä puuttuu usein sekä tietoa että resursseja järjestelmän toteuttamiseksi. ELY-keskus, ESR tl 3, 0,288 M€.

3D InDesigner (Tampereen ammattikorkeakoulu Oy). Aiemmissa 3D-hankkeissa on havaittu, että yrityksiltä puuttuu 3D-tulostuksen suunnitteluosaamista. Hankkeessa muodostetaan suunnitteluekosysteemi, joka kasvattaa yritysten osaamista. Suunnitteluekosysteemi on eri toimijoiden muodostama alusta, jossa toimijat jakavat tietoa ja osaamista 3D-suunnitteluun liittyen. Ekosysteemin toimijat ovat koulutusorganisaatioita, yrityksiä sekä yksityisiä henkilöitä, joilla on osaamista ja erityistä kiinnostusta 3D-tekniikkaa kohtaan. Osatoteuttajina TTY-säätiö ja SASKY koulutuskuntayhtymä. ELY-keskus, ESR tl 4, 0,279 M€.

6Aika – Kasvun ekosysteemit: yritysten kasvun mahdollistaminen kuutoskaupunkien yhteistyössä (Pirkanmaan liitto, BusinessTampere, Helsingin kaupunki, Espoon kaupunki, Business Oulu, Turku Science Park, Vantaan kaupunki) Hankkeella tuetaan kasvuhakuisten yritysten

kiinnittymistä niille sopiviin tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa tukeviin verkostoihin ja palveluihin kansallisesti ja kansainvälisesti. Hankkeella etsitään uudenlaisia, kaupunkien aktiivisiin toimenpiteisiin perustuvia ratkaisuja, joilla kasvuhakuisten yritysten määrää ja laatua saadaan lisättyä ja niiden kasvua tukevia innovaatioekosysteemejä vahvistettua. Uudenmaan liitto, EAKR t12, Pirkanmaalle kohdistuva osuus 0,797 M€ (Kokonaisbudjetti 4,4 M€).

Kyvykäs – Kiertotalouden liiketoimintamahdollisuuksien yhteisöllinen hyödyntäminen kappaletavateollisuudessa (TTY-säätiö). Hankkeen kohderymänä on kappaletavateollisuus, erityisesti vientipainotteinen kone- ja metallituoteollisuus. Toimialan on kyettävä jatkuvasti uudistumaan ja tunnistamaan uusia avautuvia liiketoimintamahdollisuuksia. Tällainen merkittävä mahdollisuus on tunnistettavissa kiertotaloudesta. Hanke tuottaa analysointimenetelmän ja sitä tukevan työkalun PK-yritysten strategisten kyvykkyyksien arviointiin kiertotalouden (tekninen kierto) mahdollisuuksien näkökulmasta. Pirkanmaan liitto, EAKR t12, 0,112 M€.

PIHI – Pirkanmaan vähähiiliset kalvoratkaisut, kehittämis- ja investointihanke (Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy). Hankekokonaisuudessa kehitetään vähähiilisempiä ja energiatehokkaampia materiaali- ja prosessiratkaisuja kalvo-, pakkaus- ja hygieniapaperialan sektoreille. Tavoitteena on luoda yrityksille nopea, monipuolinen, matalan kynnyksen tutkimus- ja tuotekehitysympäristö kalvomaisten tuotteiden prosessoimiseen sekä niiden kompostoitavuuden tai biohajoavuuden määrittämiseen. Tavoitteena on myös vahvistaa yhteistyötä pirkanmaalaisten toimijoiden välillä, muodostaa tiiviimpiä verkostoja eri teollisuussektorien välille. Hankkeessa luodaan Pirkanmaalle uudentyyppinen osaamiskeskittymä. Osatoteuttajina Tampereen ammattikorkeakoulu TAMK ja Ekokumppanit Oy. Pirkanmaan liitto, EAKR t12, 0,388 M€.

Biopohjaiset älykkäät ratkaisut -yhteistyöalusta kiertotalouden alueellisena vahvistajana (TTY-säätiö). Hankkeen päätavoite on kiertotalouden biopohjaiset älykkäät ratkaisut -yhteistyöalustan rakentaminen Pirkanmaalle. Hankkeessa luodaan tuote- ja palvelukonsepteja ja pilotoidaan niitä yhdessä yritysten kanssa. Tavoitteena on tarjota ratkaisuja bio- ja kiertotalouteen liittyviin haasteisiin, kuten uusiutuvien raaka-aineiden käytön edistäminen, materiaalien tehokkaampi käyttö ja vähähiilisyys. Tässä poikkiteollisessa hankkeessa yhdistetään osaamista modernista elektroniikasta, materiaali- ja pakkaustekniikasta, nano- ja biomateriaaleista, prosessikemiasta, sekä arvontuotosta kiertotaloudesta. Pirkanmaan liitto, EAKR t12, 0,785 M€.

Kasvua viennistä Pohjois-Pirkanmaan teollisuusyrityksille (Virtain kaupunki). Hanke vahvistaa seudullista osaamista ja kilpailukykyä kärkitoimialojen yhteistyön lisäämisellä ja kansallisen ja kansainvälisen markkinapotentiaalın hyödyntämisellä. Kohderymänä

ovat Pohjois-Pirkanmaan kasvupotentiaalia omaavat teollisuusyritykset. Yritysten kilpailukyky kansainvälisillä markkinoilla kasvaa ja yritysten hankintaosaaminen ja tietoisuus eri kansallisista ja kansainvälisistä hankintakanavista lisääntyy. Pirkanmaan liitto, EAKR t12, 0,124 M€. *KAMPUS-SOTE – Kampusperustaista osaamisen kehittämistä sote-palveluissa*, ylimatekunnallinen hanke (Tampereen Yliopisto). Hankkeessa luodaan sosiaali- ja terveysalalle uusi tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioekosysteemi Etelä-Pohjanmaan, Pirkanmaan ja Satakunnan alueelle. Tavoitteena on kuvata, miten sote-alalla tehdään yhteistyötä ja miten tutkimus ja korkein osaaminen kiinnitetään kehittämis- ja kokeilutoiminnan kautta palvelemaan elinkeinoelämää ja aluetalouden uudistumista. Innovaatioiden aihioita kerätään eri lähteistä: asiakkailta, sote-asiantuntijoilta ja tutkimuksesta. Osatoteuttajana Tampereen ammattikorkeakoulu Oy. Pirkanmaan liitto, EAKR t12, koko tuki 0,442 M€, josta Pirkanmaan osuus 0,232 M€.

Pirkanmaan aluetietopalvelu (Pirkanmaan liitto). Aluetietopalvelulla pyritään parantamaan avointen tietoaisteijien saatavuutta asukkaille, yrityksille ja asiantuntijoille Pirkanmaalla. Aluetietopalvelu tarjoaa muun muassa ympäristö- ja luonnonvaratietoa sekä asumiseen, rakentamiseen ja maakuntakaavoitukseen liittyviä aineistoja. Palvelun kehitystyötä jatketaan useisiin uusiin temaattisiin kokonaisuuksiin, ja samalla jatketaan olemassa olevien tietonäkymien kehittämistä. Yhteistyössä ovat mukana myös Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä, Pirkanmaan ELY-keskus, kunnat ja muut sidosryhmät.

Lisäksi valmistelu- ja hakemusvaiheessa on useilla maakunnan toimijoilla Välkyn Pirkanmaan tavoitteita toteuttavia kehittämishankkeita ja -toimenpiteitä liittyen muun muassa sote-alan tki-toiminnan ja pk-teollisuusyritysten kilpailukyvyyn kehittämiseen.

3.2. Ehyt Pirkanmaa

Ehyen Pirkanmaan muutostavoitteet:

- Työn muutoksen ja uudenlaisten työn tekemisen tapojen muuntaminen mahdollisuuksiksi
- Työllisyydenhoidon uusien paikallisten mallien ja kokeilujen toteuttaminen ja tuki
- Yksilöiden ja yhteisöjen aktiivinen toimijuuden mahdollistaminen ja tukeminen
- Ympäristöjen tarjoaminen mielekkäälle, luovalle, aktiiviselle ja tuottavalle tekemiselle

KIITO – kiinni työhön ja osaamiseen (Tampereen aikuis-koulutussäätiö). Hankkeessa kehitetään, pilotoidaan ja juurrutetaan kansalliseen palvelutarjontaan erityisryhmi-en kuten maahanmuuttajien työllistämismalli. ELY-keskus, ESR tl 3, 0,699 M€.

TEKO – tehostettu kotoutuminen (Tampereen ev.lut. seurakuntayhtymä). Hankkeessa luodaan erityisesti kotoutumisensa alkuvaiheessa oleville maahanmuuttajille hyvinvointikeskuksen Kototori, jonka toimintaan myös kantaväestö osallistuu. Keskeistä on alueen asukkaiden tiivis vuorovaikutus sekä vastuullinen yhdessä tekeminen ja oppiminen. Yhteisö motivoi asukkaita tekemään asioita itsensä hyväksi ja edistämään omaa kotoutumistaan. ELY-keskus, ESR tl 5, 0,664 M€.

VIERTO – vapautuva itsenäistä elämää rakentamaan, työhön ja osalliseksi (Silta-Valmennusyhdistys ry). Hankkeessa kehitetään rikostaustaisten yhteiskuntaan osallistava ja työllisyyttä edistävä valmennusmalli, jolla ehkäistään uusintarikollisuutta ja integroidaan vapautuvia vankeja yhteiskuntaan. Kansainvälisen yhteistyön tavoitteena on perehtyä Belgiassa toteutettavien avointen seuraamusten ja vapautuvien vankien yhteiskuntaan integroinnin ja työllistämisen toimenpiteisiin ja arvioida niiden soveltamista suomalaisissa käytännöissä. Osatoteuttajina Laurea-ammattikoulu Oy, Silta Monitori Oy ja Rikosseuraamuslaitos. ELY-keskus, ESR tl 3, 0,363 M€.

STEPPI – Vaikeasti työllistyvien toiminta-, opiskelu- ja työkyvyn vahvistaminen hävikkielintarvikkeita hyödyntävässä toimintaympäristössä (Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy). Hankkeessa etsitään ratkaisuja heikoimmassa asemassa ja syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten toiminta-, työ- ja opiskelukyvyn edistämiseen ennen kuin he siirtyvät työkokeiluun, kuntouttavaan työtoimintaan, työ- tai opiskeluelämään. Hanke yhdistää matalan kynnyksen työtoiminnan, palveluohjauksen, päihde- ja asumispalveluiden kuntouttavan työotteen ja osaamisen, oppilaitosyhteistyön, terveyttä edistävän ilmaisen aterian sekä hävikkielintarvikkeiden toiminnan. Yhteistyöta-hoja ovat Rikosseuraamuslaitos, Tamk, TAKK, Tredu ja Tampereen kaupunki. Osatoteuttajana Abnoy Oy. ELY-keskus, ESR tl 5, 0,282 M€.

ASTO – Asumisen turvaaminen arjen toiminnalla (Kuntoutuspolku ry). Hankkeen tavoitteena on asumisen turvaaminen ja asunnottomuuden uusiutumisen ennaltaehkäisy arjen sisällön ja aktiviteettien avulla. Kohde-ryhmänä ovat asunnottomuuden uusiutumisen uhatta olevat tukiasumis- tai laitospäristöstä eteenpäin siirtyvät henkilöt kuten mielenterveys- ja päihdekuntoutujat, vankilasta vapautuvat ja lastensuojelun asiakkaat. Painotus arjen sisältöön ja aktiviteetteihin tarkoittaa panostusta työssä työelämä- ja työllisyyspalveluaktivointeihin, matalan kynnyksen paja- ja ryhmätoimintaan sekä harrastetoimintaan yhdistettynä sekä yksilölliseen että ryhmässä kohtaamiseen ja tukemiseen. ELY-keskus, ESR tl 5, 0,426 M€.

Sorvaamo – säilyttävän korjaamisen ammatillinen tuki-palvelu (Ekokumppanit Oy). Rakentamisen alan koulutus on keskittynyt uuden rakentamisen puolelle eivätkä vastavalmistuneiden taidot riitä vaativiin korjauskohteisiin. Korjausrakentamisen yritykset ovat pieniä ja asiakkaan on vaikea löytää osaajia erityistaitoja vaativiin kohteisiin. Toisaalta korjausrakentamisen ammattilaisten on vaikea löytää töitä. Hankkeen vastaus edellä kuvattuihin haasteisiin on säilyttävän korjausrakentamisen edistäminen ja työntekijöiden kouluttaminen alalle, kohderyhmänä alalle koulutuksen saaneet ja alalle siirtymistä suunnittelevat henkilöt. ELY-keskus, ESR tl3, 0,363 M€.

Oppimisanalytiikka – avain parempaan oppimiseen AMKeissa (Tampereen ammattikorkeakoulu Oy). Oppimisanalytiikka on opiskelijoita ja oppimisympäristöjä koskevan datan mittaamista, keräämistä, analysointia ja raportointia. Tietoa hyödynnetään opetuksen kehittämisessä ja oppimisen kuvaamisessa ja sen avulla voidaan mm. tunnistaa opiskelupolkujen muotoutumista ja etenemisen pullonkauloja. Hankkeessa kehitetään yhden-toista korkeakoulun yhteistyössä ammattikorkeakoulujen osaamista oppimisanalytiikan käyttämisessä ja kehitetään analytiikkaa tukevia ja mahdollistavia digitaalisia ympäristöjä. OKM kärkihanke, kustannusarvio 0,900 M€.

6Aika: PorakONE – Paikalliseen rakennemuutokseen vastaaminen insinöörikoulutusta laajentamalla (Tampereen AMK, Turun AMK, Oulun AMK, Metropolia AMK). Hankkeessa kehitetään uudenlainen tapa vastata nopeasti insinöörien muuttuviin osaamistarpeisiin. Siinä syntyy 6Aika-alueen korkeakoulujen välisen yhteistyön malli, joka voidaan laajentaa koko Suomeen. Hämeen ELY-keskus, 6Aika-rahoitus, ESR tl 4, 0,750 M€, josta Tamk:n osuus 0,130 M€ (kokonaiskustannusarvio 1,1 M€).

6Aika Digipore (Tampereen kaupunki, Turun kaupunki, Oulun kaupunki, Espoon kaupunki, Helsingin kaupunki ja Vantaan kaupunki). Hankkeen tavoitteena on työllistymisen lisääntyminen teknologia-alalle, digitaalisen osaamisen vahvistaminen, teknologia-alan houkuttelevuuden lisääntyminen ja uusien yrityksiä ja työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia henkilöitä hyödyttävien palvelujen luominen ketterillä kokeiluilla. Neljän osahankkeen painopiste on alle 29-vuotiaissa työmarkkinoille hakeutujissa ja kahden korkeasti koulutettujen työttömien työhön paluussa. Hanke tuo kuntien työllisyyden edistämiseen uuden lähestymistavan. Perinteisen työttömästä henkilöstä lähtevän toiminnan sijaan hanke rakentuu yritysten osaamistarpeille. Hämeen ELY-keskus, ESR tl3, 6Aika-rahoitus, 0,749 M€, josta Tampereen osuus 0,105 M€ (kokonaiskustannusarvio 1,1 M€).

6Aika: 365/12 – Aina avoin ammatillinen oppilaitos (Tampereen kaupunki, Turun kaupunki, Oulun seudun koulutus kuntayhtymä ja Espoon seudun koulutus kuntayhtymä). Hankkeessa kehitetään malli ammatillisesta oppilaitoksesta, jossa opiskelu on aina mahdollista ajasta ja paikasta riippumatta. Hankkeessa kehitetään erilaisia fyysisiä ja virtuaalisia oppimisympäristöjä, jois-

sa opiskelijat ja työelämä kohtaavat entistä helpommin. Hankkeen varsinaiseen kohderyhmään kuuluvat yritykset, TKI-organisaatiot, kolmannen sektorin toimijat ja toteuttajaorganisaatioiden opiskelijat sekä opetus- ja ohjaushenkilöstö. Hämeen ELY-keskus, 6Aika-rahoitus, ESR tl 4, 0,700 M€, josta Tampereen osuus 0,138 M€ (kokonaiskustannusarvio 1,0 M€).

FinGerNet – Still going on (PoKo ry). Kansainvälinen hanke, jossa kumppaneina on kaksi saksalaista Leader-ryhmää. Tällä kokoonpanolla yhteistyötä on tehty vuodesta 2010. Hankkeessa yhteistyötä tehdään seitsemällä osa-alueella: opiskelijavaihto, harjoittelijavaihdon uusi toimintamalli, nuorten pitäminen maaseutualueella, kulttuurivaihto, matkailupaketit, julkiset palvelut ja niiden vahvistaminen maaseutu ympäristössä sekä yritys yhteistyö ja työntekijävaihto. Leader-rahoitus, kokonaiskustannusarvio 0,119 M€.

Etelä-Pirkanmaan jalkapalloseurojen kehittämishanke – EPTK (FC Haka juniorit ry). Alueen seurojen yhteistyöllä on tavoitteena saada aikaan yhteinen valmennuslinja ja kehittää alueellisia olosuhteita sekä yhteistyötä koulujen ja päiväkotien kanssa. Pirkan Helmi ry, ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,111 M€.

Leader-viestinnän kehittämishanke. (Kantri ry). Hanke vie Leader-viestintää ammattimaisempaan suuntaan. Sillä vahvistetaan tiedotusta Leader-toiminnasta, uusista ohjelmista ja teemoista, tukimahdollisuuksista, sähköisestä Hyrrä-asioinnista ja hankkeiden käynnistymisestä. Verkostoitumalla hanke auttaa tiedon kulkemisessa myös muilta maaseudun toimijoilta hankkeen toteuttajille. Viestinnässä käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia. ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,200 M€.

Pure Pirkanmaa – yritykset edellä. (Ahlmanin koulun säätiö). Hanke vastaa Pirkanmaalaisten matkailualan yrittäjien toiveisiin ja tahtotilaan alan maakunnallisesta kehittämisestä. Hanketta toteuttavat yhteistyössä Ahlman ja Pirkanmaan Matkailu ry. Toimenpiteet: 1) Pirkanmaan yhteistyöverkoston rakentaminen ja alueorganisaation vakiinnuttaminen, 2) Yritysten oman toiminnan sekä niiden välisen yhteistyön kehittäminen, 3) Matkailualan työvälineiden kehittäminen, 4) Pirkanmaan reittien ja luontomatkailun kehittäminen 5) Matkat ja retket sekä 6) Yritysryhmähankkeiden boostaaminen. ELY-keskus, maaseuturahasto 0,240 M€.

Ellivuori tunnetuksi (Sastamalan kaupunki) -yritysryhmähankkeen tavoitteena on Ellivuoren alueella toimivien yritysten näkyvyyden lisääminen rakentamalla alueella toimiville yrityksille yhteinen markkinointibrändi, mikä lisää koko Ellivuoren alueen tunnettavuutta ja vetovoimaa. Hankkeen tavoitteena on myös Sastamalan matkailun kehittäminen yhteistyössä Ellivuoren yrittäjien kanssa. ELY-keskus, maaseuturahasto 0,125 M€.

Potkua Pirkanmaalle. (Tampereen ammattikorkeakoulu Oy). Hankkeen tavoitteena on Pirkanmaan alueella toi-

mivien hevosalan yrittäjien henkisen hyvinvoinnin parantaminen ja heidän keskinäisen verkostoitumisensa kehittäminen, mikä mahdollistaa Pirkanmaan hevosalan yritystoiminnan kehittymisen. Yrityksille tarjotaan esikartoituksen avulla määriteltyjä osaamistarpeita vastaavaa koulutusta hyvinvoinnin, liiketoimintaosaamisen, tallien toimintojen järjeistämisen ja uudistamiseen liittyen. ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,130 M€.

Hiiltä sitovat kylät. (Pirkan kylät ry) Hanke parantaa maaseudun toimintamahdollisuuksia ilmastopolitiikassa ja luo uutta tietoisuutta ja uusia toimintamalleja. Lisäksi se vahvistaa kylien yhteisöllisyyttä ja kokeiluhenkistä kumppanuutta sekä aktivoi kotitalouksia pieniin, mutta tehokkaisiin investointeihin. ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,166 M€.

Voimaa farmarille. (Maataloustuottajain Pirkanmaan liitto MTK-Pirkanmaa ry) Hankkeen tavoitteena on monipuolisen yrittäjäosaamisen ja muutosvalmiuden lisääminen koulutuksen ja tiedonvälityksen keinoin, toimialarajat ylittävä yhteistyö maaseudun asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi, maaseudun asukkaiden osaamistason kehittäminen ja ylläpitäminen tarjoamalla uusia välineitä ja näkökulmia osaamisen kehittämiseen, asukkaiden aktivoiminen huolehtimaan omasta ja toisten hyvinvoinnista ja yhteisöllisyyden lisäämisestä maaseudulle. ELY-keskus maaseuturahasto, 0,400 M€.

Kasvua suomenkarjasta. (Ahlmanin koulun säätiö) Hankkeella etsitään ja luodaan lisää mahdollisuuksia suomenkarjaan perustuvan liiketoiminnan lisäämiselle koko elintarvikeketjussa; navetasta tuotteeksi saakka. Hankkeessa luodaan puuttuva yhteistyöverkosto paikallisen ruokaketjun rakentamiseen. Tavoitteena on nostaa suomenkarjan arvostusta ja kuluttajien ostohalukkuutta brändäämällä suomenkarja ja sparrata suomenkarjasta saatavien tuotteiden tuotekehitystä. ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,154 M€.

Kestävä ja kansainvälistyvä maaseutu (Pirkan Helmi ry) Hankkeen toteuttamiseen osallistuu kolme suomalaista, kolme virolaista ja kaksi latvialaista Leader-ryhmää. Hankkeen tavoitteena on edistää hankealueen yrittäjien henkisten maaseutuasukkaiden ja maaseudulla toimivien yhdistysten toimintavalmiuksia ja toiminnan pitkäjänteistä kehittämistä yli sukupolvirajojen sekä edistää verkostoitumista ja yhteistyötä toimijoiden kesken. Pirkan helmi ry, ELY-keskus maaseuturahasto, 0,076 M€.

EU:n kulttuuripääkaupunki 2026. Tampere ja Mänttä-Vilppula sekä muut halukkaat pirkanmaalaiset kunnat. Kunta- ja valtion rahoitus.

Lisäksi Ehyen Pirkanmaan tavoitteisiin liittyen on sidosryhmien toimesta tunnistettu muun muassa seuraavia kehittämistarpeita, jotka edellyttävät myös valtion ja/ tai alueellista panostusta: Yritysten kilpailukyyn turvaamiseksi huomiota tulee kiinnittää osaavan työvoiman saatavuuteen ja sitä kautta myös koulutuspoliittisiin

toimenpiteisiin (koulutuksen perusrahoitus ja kehittämistoimenpiteet liittyen muun muassa teknologian hyödyntämiseen osana ammatillista koulutusta ja ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteiden toteutumiseksi välttämättömän yritysysteistyön kehittämiseksi).

3.3. Kestävä Pirkanmaa

Kestävän Pirkanmaan muutostavoitteet:

- Uudistuvan ja kehittyvän osaamisen jalostaminen skaalautuviksi vientituotteiksi
- Resurssiviisaisten toimintatapojen vakiinnuttaminen kaikilla toimialoilla
- Bio-, kierto- ja hyvinvointitalouden liiketoimintamahdollisuuksien käyttö etenkin Pirkanmaan maaseudun elinvoimaisuuden edistämiseksi
- Laadukkaan, monimuotoisen, terveellisen ja turvallisen elinympäristön hyödyntäminen elinvoiman ja hyvinvoinnin perustana
- Jaetun vision ja yhteisen resurssiviisaan tulevaisuuskuva vahvistaminen bisnesekosysteemien toiminnan tukena

Kolmenkulman ECO3-kokonaisuus (Tampereen, Nokian ja Ylöjärven kaupungit, Kangasala). ECO-Industrial Park, teollisen mittakaavan innovaatio- ja kokeilualusta kierto- ja biotaloudelle. Kokonaisuutta täydentää Tampereen ja Kangasalan rajalle kasvava kiertotalouden keskittymä Tarastenjärvi. Kokonaisuudet sisältyvät myös MAL-sopimukseen 2016–2019.

Kokemäenjoen vesistöalueen vesivisio (vesistöalueen ELY-keskukset ja maakuntien liitot, muut avainkumppanit). Tavoitteena on koota vesistöalueen eri toimijoiden asiantuntemus ja voimavarat yhteistyöksi vesi-, kala- ja biotalousasioissa yli hallintorajojen. Hankeen aloituspilottina on Loimijoen vesistöalue. Vesivisio 2050 Kokemäenjoen vesistöalueelle on valmistunut. Koko valuma-alueen kattavalla lähestymistavalla varmistetaan, että visiossa asioita tarkastellaan riittävän suurina kokonaisuuksina ja eri toimintasektorit huomioiden. Visio on laadittu ylimatekunnallisena yhteistyönä, sillä vesistöalue ulottuu merkittävästi osin Hämeen, Pirkanmaan ja Satakunnan alueille. Visiotyössä ovat olleet mukana em. maakuntien liitot, alueiden ELY-keskukset ja laaja joukko sidosryhmiä. Maakunnan rahoitusinstrumentit ja muut viranomaisten määrärahat.

Ravinnevisio (ELY-keskus, Pirkanmaan Jätehuolto Oy, muut avainkumppanit). Tavoitteena on yhdyskuntajäteveden puhdistamolietteen ja biojätteiden sekä niiden sisältämien ravinteiden hyötykäytön edistäminen maakunnassa. Ravinnevisio toteutettiin 2016 ja sitä työtä on jatkettu Pirkanmaan ravinekartoituksella, jossa on kartoitettu Pirkanmaalla ja sen lähialueilla muodostuvien orgaanisten ravinteiden (typpi ja fosfori) määrät. Kartoilla esitetään 5x5 km ruutuajolla alueella muodostuvat ravinteet lannasta, yhdyskuntalietteistä, kotitalousbiojätteistä ja maatalouden kasvijätteistä sekä alueen peltojen fosforin vastaanottopotentiaali. Maakunnan rahoitusinstrumentit ja muut viranomaisten ja avainkumppaneiden määrärahat.

Pirkanmaan ympäristöohjelmatyö ja sen toteutustoimet teemoissa tieto-, asenne- ja kokeilukyvykkyys, rakenneviisas, liikkumisviisas, lähiviisas ja kiertoviisas Pirkanmaa. Ohjelman päivitystyö on valmis ja nyt aktivoitua ohjelman toteutusta ja suunnitellaan toteutumisen seuranta. Erityisesti panostetaan viisauksista valittujen ensimmäisten painopisteiden: Maakunnan ilmastokyvykkyys ja systeeminen muutos, ilmastokestävä yhdyskuntarakente, matkaketjut, hyvinvointia luonto- ja kulttuuriympäristöistä sekä ympäristöliiketoiminta, toteutumiseen maakunnassa. Maakunnan rahoitusinstrumentit ja muut viranomaisten määrärahat.

Pirkanmaan maakuntakaava 2040 (Pirkanmaan liitto). Edistetään seudullisten maanvastaanotto- ja kierrätysalueiden toteuttamista.

Aurinkovoimapotentialin selvittäminen Pirkanmaalla (Pirkanmaan liitto). Arvioidaan aurinkovoiman hyödyntämismahdollisuuksia seudullisessa mittakaavassa Pirkanmaalla.

Pohjavesivarjojen hyötykäytön kehittäminen (Pirkanmaan liitto, Pirkanmaan ELY-keskus, kunnat). Tarkoituksena on laatia strateginen selvitys maakunnan pohjavesivarjojen merkityksestä ja potentiaalista elinkeinoelämän kehittämisen näkökulmasta sekä toisaalta edistää pohjavesien suojelua. Maakunnan rahoitusinstrumentit ja muut viranomaisten määrärahat.

Tulevaisuuden akkuekosysteemi –hanke (Pirkanmaan liitto). Hankkeen keskeisenä tavoitteena on lisätä kiertotaloutta akkujen elinkaaren kaikissa osissa sekä tuoda esille akkujen kierrätysratkaisut, raaka-aineet sekä globaalit akkuihin liittyvät arvoketjut. Akkuihin liittyvien tutkimus- ja kehitysorganisaatioiden, yrityssektorin sekä viranomaisten kanssa yhteistyötä tekemällä lisätään ymmärrystä suomalaisten tämänhetkisestä akkuihin liittyvästä osaamistasosta ja innovaatioista sekä tunnustetaan uudet kehitys- ja liiketoimintapotentialit, joita voidaan yhdessä edistää. Pirkanmaan liitto, Sitra, 0,159 M€.

Three Pearl Rivers LIFE (Hämeenkyrön kunta, Ylöjärven kaupunki, Nokian kaupunki ja Jyväskylän yliopisto). Hankkeen tavoitteena ja päämääränä on uhanalaisen

jokihelmisimpukan ja sen väli-isännän taimenen elinvoimaisuuden ja suotuisan suojelutason turvaaminen lajien elinympäristön laatua parantamalla. Kunnostussuunnitelmia toteuttamalla hanke pyrkii löytämään ratkaisuja jokien ongelmiin ja kiintoaine- ja ravinnekuormituksen vähentämiseen valuma-alueilla. EU:n LIFE Nature -rahoitus 0,792 M€.

Biobisnestä Pirkanmaalle (Suomen metsäkeskus). Hanke edistää maakunnan energia-alan yhteistoimintaa, kotimaisen uusiutuvan energian käyttöä, energiayrittäjyyttä ja energiaomavaraisuutta. ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,440 M€.

Metsäbiotaloutta kestävästi Pirkanmaalla (Suomen metsäkeskus). Hanke keskittyy puunkorjuun lisäämiseen sekä talousmetsien luonnonhoitoon ja vesiensuojeluun Pirkanmaalla. ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,282 M€.

Kuusen jalostusarvon parantaminen uuden teknologian ja informaation avulla (Luonnonvarakeskus) -hankkeen tavoitteena on kehittää ja ottaa käyttöön uusia toimintamalleja, joiden avulla pirkanmaalaisten kuusisahojen jalostusarvoa voidaan merkittävästi parantaa verrattuna nykyiseen tasoon. Tämä saavutetaan testaamalla rungon kuvatulkin toimivuutta kuusitukille tärkeiden laatuominaisuuksien ennustamiseen, kehittämällä menetelmä kuusitukkirunkojen tyvilenkouden ennustamiseksi sekä kehittämällä toimintamalli, jolla voidaan nykyistä paremmin erotella tuoreoksailet sahatukit kuivaoksailetta sekä erottaa rungosta poikaoksat. ELY-keskus maaseuturahasto, 0,204 M€.

Vauhtia vesienhoitoon -kärkihanke Pirkanmaalla (KVVV ry) on tiedonvälityshanke, joka toteutetaan vuosina 2016-2019. Hankkeessa luodaan Pirkanmaalle vahva ja aktiivinen vesistökunnostajien verkosto, jolla on käytössä hyvät työvälit ja vakiintunut toimintamalli aktiiviseen toimintaan. Hanke toimeenpanee Pirkanmaalla hallituksen tavoitteita vesien kuormituksen vähentämiseksi ja vesienhoidon toimenpideohjelmien toimien edistämiseksi. Hanke myös tukee hallituksen edistämään digiloikkaa ottamalla uutta tiedonvälitystekniikkaa käyttöön vesistökunnostustoimien edistämiseksi. ELY-keskus maaseuturahasto, 0,140 M€.

HerääPahvi! (Tampereen ammattikorkeakoulu Oy, Suomen taideteollisuusyhdistys ja Luonnonvarakeskus). Hankkeen tavoitteena on kehittää kansainvälisesti kilpailukykyistä kärkiosaamista prosessiteollisuuden sivuvirtoja hyödyntävään elintarvikkeiden pakkausten kehitykseen, tuotteistamiseen ja kaupallistamiseen. Metsäteollisuudessa ja elintarviketuotannossa sekä -teollisuudessa syntyy runsaasti erilaisia sivutuotteita, jotka nykyään käytetään joko energiaksi tai ne kompostoidaan. Hanke syventää luovien alojen ja metsäbioalojen vuorovaikutusta ja keskinäistä yhteistyötä. Osaamisen ja yhteistyön lisääntyminen kasvattaa liiketoimintaedellytyksiä molemmilla aloilla. Hämeen ELY-keskus, ESR t14, 0,288 M€, josta Pirkanmaan osuus 0,135 M€.

Kestävän matkailun hub (Visit Tampere Oy). Tavoitteena on muodostaa Särkänniemi-Mustalahden alueesta kestävän matkailun hub. Hankkeessa kehitetään ja pilotoidaan Pirkanmaan matkailupalveluyritysten uusia vähähiilisiä palveluratkaisuja ja luodaan toimintasuunnitelma alueelle. Hankkeessa suunnitellaan uusiutuvan energian, energiatehokkuuden, kiertotalouden, vähäpäästöisen laivaliikenteen, kestävän liikkumisen ja vähähiilisten ravintolapalvelujen ratkaisuja. Osatoteuttajina Suomen Itämeri-instituutin säätiö, Ekokumppanit Oy, Tampereen ammattikorkeakoulu Oy ja TTY-säätiö. Pirkanmaan liitto, EAKR t12, 0,257 M€.

Energian varastointiratkaisut osana uusiutuvan sähköenergian optimoittua käyttöä, kehittämis- ja investointihanke (Tampereen ammattikorkeakoulu Oy). Hankkeessa toteutetaan energiavarastoratkaisuja sisältävä uusiutuvan sähköenergian innovaatio- ja demonstraatioympäristö. Sähköenergian varastoinnin rooli kasvaa tulevina vuosina, sillä sääriippuviin tuotantomuotoihin (aurinkosähkö, tuulivoima) liittyvät tekniset haasteet ovat ratkaistavissa kustannustehokkaiden energiavarastojen avulla. Rakennettava demonstraatioympäristö kehitetään ja pilotoidaan oppilaitosten ja pk-yritysten yhteistyönä siten, että ympäristö toimii sekä uusien teknologioiden testikenttänä että koulutuksen ympäristönä. Kohde sijaitsee TAKK:lla Tampereen Nirvassa. Osatoteuttajana Tampereen Aikuiskoulutussäätiö sr TAKK. Pirkanmaan liitto, EAKR t12, 0,317 M€.

Sivukivi kierto (Pirkanmaan liitto). Hankkeella edistetään Pirkanmaan rakennuskivilouhimoiden sivukivivärräntöjen käyttöönottoa, vähennetään sivukiven syntyä jatkossa sekä parannetaan luonnonkivialan ja maarakentamisen resurssitehokkuutta. Hankkeessa kehitetään yhdessä sektorin toimijoiden kesken toimintamalleja sekä toteutetaan avoin Pirkanmaan aluetietopalvelun tietonäkymä, joka sisältää kiven ajantasaiset saatavuus- ja käyttökohdetiedot sekä tietoa uusista hyvistä käytännöistä sivukiven hyödyntämisestä. Pirkanmaan liitto, EAKR t12, 0,069 M€.

Vähähiilistä energiatehokkuutta mikroCHP-tekniikalla, kehittämis- ja investointihanke (Hämeen ammattikorkeakoulu Oy). Hajautettu energian tuotanto mahdollistaa useiden energialähteiden käyttämisen siten, että vallitsevissa olosuhteissa käytetään resurssiviisaasti ja kustannustehokkaasti edullisinta ratkaisua. Hankkeessa testataan kustannustehokkain toteutustapa mm. hyödyntäen matemaattisia malleja, jotka todennetaan käytännön koejärjestelyin. Tavoitteena on myös sähköenergian varastointimenetelmien kehittäminen. Pirkanmaan liitto, EAKR t12, 0,205 M€.

Puukerrostalorakentaminen kasvuun Pirkanmaalla (Suomen metsäkeskus). Hankkeessa edistetään puukerrostalorakentamista tukemalla pilottihankkeiden toteuttamista mm. Tampereen Vuoreksessa ja muualla Pirkanmaalla sekä täydennysrakennuskohteissa. Eri järjestelmillä toteutettavien pilottikohteiden kilpailukykyä verrataan

keskenään ja muihin rakennusjärjestelmiin. Puurakentamisen ympäristövaikutukset tulevat materiaalien valmistuksen hiilidioksidipäästöistä ja niillä on havaittu olevan suurin vaikutus ilmastomuutokseen. Tavoitteena on myös kehittää puurakentamisen osaamista Tampereella. Osatoteuttajana Tampereen teknillinen yliopisto TTY, Pirkanmaan liitto, EAKR t12, 0,248.

JAKAJAT – Tilat ja tavarat yhteiseen käyttöön (Ekokumppanit Oy). Hankkeessa innovoidaan uusia, jakamiseen perustuvia asumisen ja liikkumisen malleja konkreettisten pilottien kautta. Testataan, millaisten sovellusten ja liiketoimintakonseptien avulla uudet käytännöt voivat levitä. Jakamistalous on nopeasti leviävä yhteisöllisen talouden, kuluttamisen ja käytön muoto, jota on vauhdittanut digitaalisen alustatalouden kasvu. Jakamistalous voi edistää kestävämpään elämäntapaan siirtymistä, kun resursseja käytetään tehokkaammin. Yhteisöllisyys voi myös lisätä sosiaalista hyvinvointia. Osatoteuttajina Kotipirtti ry ja Tampereen opiskelija-asuntosäätiö sr TOAS. Pirkanmaan liitto, EAKR t12, 0,325 M€.

ProRavinne (TTY-säätiö) Hankkeessa selvitetään, miten yhdyskuntien jätevesien ja biojätteiden energiasisällön ja ravinteiden hyödyntämistä voidaan tehostaa. Hanke on TTY:n Kemian ja biotekniikan laboratorion koordinoima (2017-2019) ja siinä ovat mukana myös Nokian Vesi Oy, Pirkanmaan Jätehuolto Oy sekä Luonnonvarakeskus. Hanke rahoitetaan hallituksen kärkihankerahoituksella ympäristöministeriön ravinteiden kierrätyksen edistämistä ja Saaristomeren tilan parantamista koskevasta ohjelmasta.

6Aika: Tulevaisuuden kiertotalouskeskukset – CircHubs (Tredea Oy, Lounais-Suomen Jätehuolto Oy, Turun ammattikorkeakoulu Oy, Helsingin seudun ympäristöpalvelut, Kiertokaari Oy, TTY-säätiö, Ekokumppanit Oy ja Suomen ympäristökeskus). Hankkeen tavoitteena on löytää kiertotaloudesta uutta liiketoimintaa ja tukea kiertotalouden innovaatioiden kaupallistamista kuutoskaupunkien alueella. Hankkeessa helpotetaan yritysten kiertotalouden liiketoiminnan aloittamista sekä uusien innovaatioiden testaamista. Tuotetaan tietoa materiaaleista, jotka kaipaavat vielä hyötykäyttöinnovaatioita tai muita, esimerkiksi laatua tai saantoa parantavia ratkaisuja. Arvioidaan materiaalien määrä- ja liiketoimintapotentiaaleja ja edistetään kierrätyksen ja uudelleenkäytön arvoketjuihin liittyvää liiketoimintaa yhteistyössä yritysten kanssa. Alueet Pirkanmaalla: Hiedanranta, Taraste ja Kolmenkulma. Uudenmaan liitto, EAKR t12, 1,478 M€, josta Pirkanmaan osuus 0,436 M€.

Lisäksi valmistelu- ja hakemusvaiheessa useilla maakunnan toimijoilla on Kestävän Pirkanmaan tavoitteita toteuttavia kehittämishankkeita ja -toimenpiteitä liittyen mm. kiertotalouteen, kestävään kaupunkikehitykseen, energia- ja materiaalitehokkuuteen sekä luontomatkailu- ja muiden ekosysteemipalveluiden hyödyntämiseen. Edellä mainitut toimenpiteet toteuttavat myös Pirkanmaan ympäristöohjelman tavoitteita.

3.4. Saavutettava Pirkanmaa

Saavutettavan Pirkanmaan muutostavoitteet:

- Tietoliikenneverkon ja digitaalisten palvelujen kattava mahdollistaminen – ”100 Mt/s kaikille”
- Koko maakunnan pysyttäminen palveluverkossa vyöhykkeisyyttä, joustavia palveluja ja toimintamalleja soveltaen
- Uusien palvelumallien tuominen tavaroiden ja ihmisten kuljetuksiin
- Koulutuksen saavutettavuuden varmistaminen, erityisesti digitaalisuutta kehittämällä
- Saavutettavuuden tavoitetason ja hierarkioiden määrittely, mallintaminen ja toteutus

Hiedanranta MaaS (Tampereen kaupunki). Hankkeessa kokeillaan erilaisia liikkumispalveluita Hiedanrannassa ja yhdistetään palveluita MaaS:n avulla liikkumispaketeiksi. Paikallisesti ja seudullisesti hankkeessa tavoitellaan joukkoliikenteen käytön tehostamista sekä yritys- ja yksityisautoilun aiheuttamien ympäristö-, melu- ja ruuhkaongelmien ennaltaehkäisemistä. Hankkeen tavoitteena on luoda perustaa tulevaisuuden liikkumiselle ja matkakettjuille liikkumiskokeilujen avulla. Pirkanmaan liitto, EAKR t12, 0,164 M€.

Pirkanmaan metsälogistiikka (Suomen metsäkeskus) Hankkeen tavoitteena on Pirkanmaan maakunnan puun kaukokuljetusten ja puunkorjuun infrastruktuurin tehostaminen kehittämällä puutavaran puskuri- ja terminaalivaraa, logistiikan sähköisiä palveluja sekä edistämällä alempiasteisen tieverkoston kunnostamista ja säännöllistä hoitoa. ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,298 M€.

6Aika: Citylogistiikan uudet ratkaisut (Tampereen AMK, Turun AMK, Forum Virium Helsinki Oy, Varsinais-Suomen liitto/Valonia ja Turun kaupunki). Hankkeessa pilotoidaan yhdessä logistiikka-alan toimijoiden kanssa uudenlaisia jakeluratkaisuja ja palvelukokonaisuuksia nk. viimeisen kilometrin toteutuksessa, erityisesti kevyitä ja jakeluratkaisuja, itseohjautuvaa jakeluliikennettä ja lähijakeluratkaisuja. Uudenlaisissa palvelukokonaisuuksissa optimoidaan jakelujen toteutuksia, luodaan edellytykset eri toimijoiden yhteispiloteille ja nopeille kokeiluille sekä edesautetaan yrityksiä käyttämään avoimia rajapintoja ja luomaan uusia palvelukokonaisuuksia. Uudenmaan liitto, EAKR t12, 0,893 M€, josta Tamk:n osuus 0,203 M€.

MAL4-sopimus. (Tampereen kaupunkiseutu). Tampereen kaupunkiseudulla valmistaudutaan kuntien ja

valtion väliseen MAL4-sopimukseen muodostamalla seudun näkemys maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämisen keskeisistä toimenpiteistä. Tehtävän suunnittelun selkänäojana hyödynnetään seutustrategian tavoitteita kestävästä rakenteesta, seudun kilpailukykyä ja yhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi. Samassa yhteydessä tarkastetaan seudun rakennesuunnitelman päivittämissä tarpeet.

Aloitetaan tulevan MAL-kauden sopimuksen valmistelu ja varautuminen siinä esitettäviin investointeihin.

MAL-sopimus 2016–2019 (Tampereen kaupunkiseutu) Toteutus-, seuranta- ja raportointivaiheessa olevia toimia: Julkisten hankintojen referenssiympäristö. Asemaseutujen vahvistaminen asumisen, liikkumisen ja palveluiden keskittymänä. Keskustojen kävely- ja pyöräilyolosuhteiden kehittäminen. Liikkumispalvelujen parantaminen digitalisaation ja kokeilujen avulla. Liityntäpysäköinnin edistäminen joukkoliikenteen solmukohtiin. Kestävän liikkumisen tukeminen mm. raitotien toteutuksessa. Kaupunkiseudun viherrakenteen yleissuunnitelman toimeenpano.

Liikennetyöryhmä. Vuosien 2019–2022 rahoitustason osalta merkittäviä päätöksiä tehdään parlamentaarisessa liikennetyöryhmässä. Nykyisten rahoituskehysten valossa vuonna 2019 perusväylänpidon rahoitus vähenee. Rahoituskehysten säilyessä suunnitellun kaltaisen hoidon rahoitusosuuden lisääntyminen tarkoittaa ylläpidon rahoitusosuuden vähenemistä. Investointeihin maakunnalla ei ole rahoitusta.

Uusi Pirkanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma. Uuden liikennejärjestelmäsuunnitelman pohjaksi laaditaan erillisselvitykset kuljetustarpeesta sekä liikenteen ilmastovaikutuksista. Tavoitteena vahva maakuntarajat ylittävä yhteistyö. Tarkoituksena on myös kehittää liikennejärjestelmätyötä siten, että sen paikallista vaikuttavuutta saadaan vahvistettua. Erillisselvitysten valmistuttua laaditaan uusi liikennejärjestelmäsuunnitelma.

Pirkanmaan liikennejärjestelmäsuunnittelu (Pirkanmaan liitto, ELY-keskus, kunnat). Selvitetään Pirkanmaan logististen kuljetusten ja city-logistiikan nykytila ja kehittämistarpeet.

Pirkanmaan maakuntakaava 2040 (Pirkanmaan liitto ja kunnat). Raideliikennekapasiteetin lisäämisen suunnittelu ja toteutuksen edistäminen välillä Tampere–Riihimäki (3. ja 4. raide).

Pirkanmaan maakuntakaava 2040 ja MAL-sopimus 2016–2019 (Pirkanmaan liitto, Tampere, Pirkkala, Lempäälä, ELY-keskus, Liikennevirasto) Edistetään yhdyskuntarakenteeltaan merkittävien, kaupunkiseudun keskusakselin kehittämisvyöhykkeelle sijoittuvien Tampereen läntisten hankkeiden (järjestelyratapihan siirron, valtatie 3 oikaisun ja 2-kehän) ja niihin kytkeytyvän maankäytön jatkosuunnittelua.

Liikenneviraston pidemmän tähtäimen suunnittelun kärkihankkeet: valtatie 3 Tampere–Vaasa (ensimmäisen vaiheen kustannusarvio on yhteensä 138 M€, Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakuntien yhteisessä esityksessä tästä on priorisoitu 88 M€ investoinnit, joista Pirkanmaalla Hämeenkyrön ohitustien osuus on 65 M€), valtatie 9 Tampere–Orivesi (140 M€), valtatie 12 Tampere–Kangasala (95 M€), valtatie 3 Lakalaiva–Sarankulma lisäkaistat (22 M€) sekä valtatie 12 Vaitinaron liikennejärjestelyt (40 M€, josta kaupunki 20 M€).

Muita edistettäviä liikennehankkeita: Pori–Tampere rai-deliikenneyhteyksien kehittäminen, Tampere–Orivesi–Haapamäki velvoiteliikenteen jatkaminen (kunnat, valtio), VT3 Marjamäki–Kulju–Pirkkala yleissuunnitelma ja ympäristövaikutusten arviointi, VT12 Teiskontien alikulkujen tiesuunnitelma, VT12 riista-aitojen ja yksityistiejärjestelyjen rakentaminen välillä Sastamala–Nokia (kustannusarvio 1,8 M€).

Pirkanmaan maakuntakaava 2040 (Pirkanmaan liitto). Edistetään Tesoman aseman avaamista liikenteelle.

Pääradan junaliikenteen operointiselvitys (Pirkanmaan liitto, Hämeen ja Uudenmaan liitot, Suomen kasvukäytäväverkosto, LVM, Liikennevirasto, ELY-keskus, Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä, Tampereen kaupunki). Selvitetään pääradan junaliikenteen operointia 2-osaisessa selvitystyössä. Ensimmäisessä osassa tehdään skenaariotarkastelut kysynnästä ja tavoitetilasta ja toisessa osassa arvioidaan operoinnin toimintamalleja ja aikataulurakenteita. AIKO-rahoitus 0,08 M€

Tampere–Pirkkalan lentoaseman kehittäminen Sisä-Suomen solmuasemana ja maakunnan kansainvälistymisen moottorina. MAL-sopimus 2016–2019 (Tampereen kaupunkiseutu ja valtio). Tampere–Pirkkalan lentoaseman kehittäminen sekä sujuvat matkakäytöt ja matkustajapalvelut kaupunkien keskustoista kentälle.

Helsinki–Hämeenlinna–Tampere -vyöhykkeen kehittämispilotit ja älyliikennekokeilut. Pendelöinti, liikenteen sujuvuus, monitorointi, yhdyskuntarakenteen tiivistäminen, kehittäminen päästövähennysvyöhykkeenä.

Paikkatietoalusta-hankkeen maakuntaosahanke (MMM, MML, Syke, Pirkanmaan liitto ja Varsinais-Suomen liitto). Paikkatietoalusta-hanke yhtenäistää valtion, maakuntien ja kuntien paikkatiedot ja tuo ne myös yritysten ja yhteisöjen saataville. Maakuntaosahankkeessa luodaan maakuntien tiedonhallinta- ja toimintaprosesseja tukevat paikkatietopalvelut osaksi alustakokonaisuutta. Pirkanmaan liitto on mukana maakuntaosahankkeen koordinoimisessa yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen ja Varsinais-Suomen liiton kanssa. Yhteistyötä tehdään laajasti eri toimijoiden (maakuntien liitot, ELY:t, kunnat, yritykset) kanssa.

Alueellisen liikkumisen palveluiden integroitu operointi (ALPIO). Hankkeen uudenlaiset liikkumisen kokeilut

alkavat 2018 Pirkanmaalla. Niissä selvitetään, miten yritysveltoinen digitaalinen palvelualusta voi auttaa yhdistämään yhteiskunnan tukemia kuljetuksia ja yksityishenkilöiden liikkumistarpeita. Mukana Pirkanmaan liitto, Tuomi Logistiikka Oy, Pirkanmaan ELY-keskus, Tampereen, Ylöjärven ja Sastamalan kaupungit. Pilotoinnin rahoitus koostuu Sitran tuesta ja organisaatioiden omarahoituksesta.

Laajakaistainvestoinnit:

Jäminkipohjan valokuituverkko

(Jäminkipohjan JÄMÄ ry, Ruovesi)
ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,376 M€.

Muroleen valokuitu

(Muroleen kylät ry, Ruovesi)
ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,666 M€.

Tuuhosen kuitu

(Tuuhosen kyläyhdistys ry, Ruovesi)
ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,435 M€.

Vaskiveden, Koronkylän ja Vaskuun valokuituhanke

(Vaskiveden kyläyhdistys ry, Virrat)
ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,935 M€.

Visuveden kyläkuituverkko

(Visuveden Kyläyhdistys ry, Ruovesi)
ELY-keskus, maaseuturahasto 0,429 M€.

Valokuitu Väärinmajaan

(Väärinmajan maa- ja kotitalousseura ry, Ruovesi)
ELY-keskus, maaseuturahasto, 1,150 M€.

Etelä-Kurun valokuituverkon rakentaminen

(Parkkuun seudun kyläyhdistys ry, Ylöjärvi)
ELY-keskus, maaseuturahasto 0,947 M€.

Vilppulan Eteläisten kylien valokuituhanke

(Vilppulan Eteläiset Kylät ry, Mänttä-Vilppula)
ELY-keskus, maaseuturahasto, 0,451 M€.

Edellä mainittujen jo toteutuksessa olevien hankkeiden lisäksi eri puolilla Pirkanmaata on edelleen tarvetta kylien laajakaistahankkeiden rahoittamiselle.

Lisäksi valmistelu- / suunnitteluvaiheessa useilla maakunnan toimijoilla on Saavutettavan Pirkanmaan tavoitteita toteuttavia kehittämishankkeita ja -toimenpiteitä, esimerkiksi VT 11 osaksi runkoverkkoa ja E14-tietä ja pidemmällä tähtäimellä sen turvallisuuden parantaminen, ihmisten ja tavaroiden liikkumistarpeiden tukeminen erilaisilla älykkäillä ja/ tai joukko-/ kevyen liikenteen ja liikeyhteyksien ratkaisuihin perustuvilla toteutuksilla. Suunnitelmat vaativat toteutuakseen, hankkeesta riippuen, esim. Business Finlandin, valtion ja kuntien omaa rahoitusta.

3.5. Kehittämistyön mustat hevoset

Maailma muuttuu ympärillämme kiihtyvää vauhtia eikä määriteltyihinkään kärkiin voi nojautua ehdottomasti ja sokeasti. Tämän vuoksi maakuntaohjelmalla halutaan mahdollistaa myös uusien avauksien tukeminen. Avauksien on oltava kuitenkin älykkään erikoistumisen ja toimintamallien uudistamisen mukaisia. Toimintatapa on ”muutosta ostava”, mikä tarkoittaa yksittäisen hankesuoritteeseen sijaan laajempaa toiminnallista uudistamista.

Strategian linjauksen mukaan maakunnan kehittämisresursseista noin viidesosa voidaan varata näiden ennalta arvaamattomien uusien avauksien ja järjestelmätasoisien muutosten ostamiselle.

4. Maakunnan kehittämisen instrumentit ja kannanotot vuosille 2019 ja 2020

4.1. Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -rakennerahasto-ohjelma

Pirkanmaalla rakennerahasto-ohjelmaa rahoittavat Pirkanmaan liitto ja ELY-keskus. Rakennerahastokaudella 2014–2020 EAKR-rahoituksesta keskimäärin 52 % kulkee liiton ja 48 % ELY-keskuksen kautta, vuositasolla on vaihtelua riippuen mm. hanketarpeista. ESR-rahoituksesta vastaa kokonaan ELY-keskus.

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -ohjelma keskittyy viiteen toimintalinjaan.

Toimintalinjat ovat:

1. PK-yritysten kilpailukyky (EAKR)
2. Uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen (EAKR)
3. Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR)
4. Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR)
5. Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR)

Pirkanmaan maakuntaohjelma vuosille 2018–2020 'Yhä rohkeampi ja sopii sulle edelleen!' hyväksyttiin maakuntavaltuustossa joulukuussa 2017. Maakuntaohjelmassa ajantasaisestiin maakuntastrategian (2014–2017) kehittämiskokonaisuuksien sisällöt. Maakuntaohjelma jakaantuu neljään kehittämiskokonaisuuteen: Vätkky, Ehyt, Kestävä ja Saavutettava Pirkanmaa. Ohjelma pitää sisällään myös Pirkanmaan älykkään erikoistumisen sisältökärjet ja älykkään erikoistumisen toimintatavat. (EU:n edellyttämä älykkään erikoistumisen strategia). Näitä sisältöjä on kuvattu tarkemmin tämän dokumentin osiossa 2. Rakennerahastovarot ovat keskeinen väline maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen strategian tavoitteiden toteuttamisessa.

Pirkanmaalla odotetaan EU-ohjelmakauden loppuvuosi- na hyvin konkreettisia, tarvelähtöisiä **ESR-kehittämis- hankehakemuksia**. Arvostamme tavoitteellisia, selkeitä sisältökuvauksia ja hyvin mietittyä hanketoimijoiden välistä työnjakoa. Kaikki toimintalinjat ja erityistavoitteet ovat haettavissa ja näihin tuetaan laajoja, hyvin resursoituja yhteistyöverkostoja ja vaikuttavia toimenpidekokonaisuuksia. **Tärkeimmistä teemoista voidaan mainita ammatillisen koulutuksen reformin tukeminen, yritysten rekrytointitarpeiden ja osaamisen parempi osuvuus, opintojen jälkeinen suuntautuminen työelämään ja jatkokoulutukseen, toimialojen uudistu-**

misen ja kehityksen tukeminen sekä koulutuksen työelämävastaavuuden parantaminen organisaatio- uudistuksissa.

ESR:n toimet toteuttavat pääosin Vätkyn ja Ehyen Pirkanmaan tavoitteita. Hanketoiminnassa huomioidaan ympäristöpositiivinen vaikuttavuus (esim. hiilineutraali- suus, ympäristökuormituksen vähentäminen, raaka-ai- ne- ja materiaalihokkuus). ESR-haut toteutetaan kaksi kertaa vuodessa.

EAKR:n osalta Pirkanmaan liiton syksyn 2018 hankeha- ku kohdentui molempiin EAKR:n toimintalinjoihin. Haet- tavana olivat kaikki erityistavoitteet. Hausa teemoina olivat tekoälyn soveltaminen ja hyödyntäminen sekä so- siaali- ja terveysalan innovaatioympäristön kehittäminen. Rahoitettavien hankkeiden käsittelyprosessi etenee syk- syn aikana ja päätökset hankkeista tehdään viimeistään alkuvuodesta 2019. **Tekoäly on teemana myös vuosina 2019–2020 järjestettävissä hauissa. Toisena teema- tisena painopisteenä on innovaatiokyvykkyyden ja innovaatioympäristöjen kehittäminen maakuntauu- distuksen kontekstissa** – hankkeiden toteuttamisessa painotetaan uuden maakunnan aluekehittämisen, inno- vaatiopolitiikan ja älykkään erikoistumisen välineiden kehittämistä ja rakentamista. Toimialarajauksia ei ole tarkoitus tehdä, vaan edellä mainitut teemat nähdään horisontaalisina toimialariippumattomina kehittämisko- teina. Kehittämisen kohteena olevat toimialat määrittävät hanketoteuttajien hakemusten kautta tarvelähtöisesti.

ELY-keskus suuntaa jatkuvassa haussa olevaa yri- tiskohtaista EAKR-rahoitusta erityisesti aloittamis- vaiheessa oleville sekä kansainvälistä kasvua hake- ville, uusia kehittyviä aloja edustaville pk-yrityksille. Tuen kohteena ovat innovatiiviset tuotekehityshankkeet sekä kansainvälistymisvalmiuksien kehittäminen.

Pirkanmaan liiton ja ELY-keskuksen rahoittamat EAKR- hankkeet toteuttavat pääosin maakuntastrategian Vätkyn ja Kestävän Pirkanmaan tavoitteita, mutta myös Saavutettava Pirkanmaan tavoitteet esimerkiksi uusista palvelumalleista liikkumisessa ja älyliikenteessä linkitty- vät (mukaan lukien digitaaliset palvelut) myönnettävään EAKR-rahoitukseen.

Vähähiilisen talouden kehittämiseen on kohdennet- tava EAKR-varoista 25 %. Pirkanmaan osalta vähä- hiilisyysteemaa on pyritty painottamaan tasaisesti koko kauden ajan jotta em. tavoite saavutettaisiin. Kokonai- suutena tarkastellen tilanne on vähähiilisyysprosentin toteutumisen osalta Pirkanmaalla hyvä: vähähiilisyysden toteuma-aste on 32,2% rahoitettujen hankkeiden julki- sesta rahoitusosuudesta laskettuna (tilanne toukokuus- sa 2018). Tämän valossa erityisiä vähähiilisyysteemai- sia hakuja ei olle enää tarpeen Pirkanmaalla järjestää. Kiertotalous on kuitenkin keskeinen teema Pirkanmaan maakuntaohjelmassa ja älykkään erikoistumisen stra- tegiassa ja vähähiilisyys Hankkeita on mahdollista edel- leen hakea edellä esitettyjen hakupainotusten puitteissa.

Pirkanmaan uusi ympäristöohjelma samoin kuin maaseudun kehittämissuunnitelma korostavat niin ikään resurssitehokkuutta, tukevat kiertotaloutta ja vähähiilisyteen pyrkimistä.

Hallitusohjelman linjaukset ja kärkihankkeet sisältävät monia teemoja, joiden toteutumista voidaan tukea rakennerahastovaroin. Työllisyyden ja kilpailukykyä edistämisen osalta ESR:llä voidaan tukea muun muassa työvoiman osaamisen ja työntajien vaatimien taitojen kohtaanto-ongelmaa ratkaisevia hankkeita. Kilpailukykyä vahvistaminen liittyy niin EAKR:llä kuin ESR:llä tuettavaan toimenpiteisiin. Osaamisen näkökulma liittyy vahvasti myös korkeakoulujen ja pk-yritysten välisen yhteistyön tiivistämiseen, tavoitteena pk-yritysten kilpailukykyä vahvistaminen. Biotalous ja puhtaat ratkaisut liittyvät suoraan vähähiilisyystavoitteisiin. Kiertotalouden edistäminen nousee vahvasti esiin Pirkanmaan maakuntaohjelmassa. Digitalisaatio liittyy rakennerahastotoiminnassa niin osaamisen kehittämisen tematiikkaan mm. yritysten ja työntekijöiden valmiuksien kasvattamisessa kuin vähähiilisyteen mm. digitalisoituvien palveluiden kehittämisen näkökulmasta. Digitalisaation edistämiseen kiinnitetään erityistä huomiota mm. kohdentamalla Pirkanmaan liiton EAKR-rahoitusta tekoälyn edistämiseen loppukauden hankehauissa. Pirkanmaan rahoitustasot vuonna 2019 ovat EAKR:n osalta 8,2 miljoonaa euroa ja ESR:n osalta 9,8 miljoonaa euroa (EU ja valtio). Edellä mainittuihin summiin sisältyy myös vuoden 2020 ennakkobudjetoidut varat.

Maakuntaudistukseen liittyy muun muassa rakennerrahastotehtävien mahdollinen uudelleenorganisointi. Pirkanmaan liitto ja ELY-keskus valmistautuvat tulevaan muutokseen muun muassa yhteisten työryhmien kautta, joita hallinnon uudistuksen suunnittelua varten on koottu. Nämä toimivat Pirkanmaalla tiiviissä yhteistyössä myös suhteessa valtakunnalliseen rakennerahastotoiminnan uudistamiseen. Maakuntaudistuksen viivästyisestä johtuen valmistelu maakunnassa painottunee vuodelle 2020. Vuoden 2021 alusta käynnistyvälle uudelle maakunnalle siirtyvät tämän hetkisen tiedon mukaan siihen mennessä sitomatta olevat rakennerahastomyöntövaltuudet. Muun muassa ennakkobudjetoinnista johtuen ko. myöntövaltuuksien määrä jäänee Pirkanmaalla vähäiseksi.

4.1.1. Ylimaakunnalliset hankkeet

Ylimaakunnallisiin hankkeisiin ei varata erillistä rahoitusta kohdentamattomaan kehykseen, vaan näitä hankkeita rahoitetaan normaalista kehyksestä. Maakunnallisia osuuksia voidaan siirtää jälkikäteen hankkeita hallinnoivan maakunnan rahoituskehykseen.

Pirkanmaa suhtautuu myönteisesti ylimaakunnallisiin hankekokonaisuuksiin ja niihin osallistutaan, mikäli yhteisistä rajapinnoista on löydettävissä aitoa lisäarvoa ja hankkeet ovat maakuntaohjelman painotusten mukaisia.

Laajemmat hankekokonaisuudet nähdään myös keinoina toiminnan vaikuttavuuden lisäämiselle. Ylimaakunnallisia hankkeita rahoitetaan myös 6Aika-strategian avulla, jonka kautta rahoitetuissa hankkeissa pitää lähtökohtaisesti olla mukana toteuttajia vähintään kahden eri kuntoskaupungin alueelta (ks. myös kohta 4.1.4).

4.1.2. Valtakunnalliset teemat

Osa Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -ohjelman rahoituksesta käytetään valtakunnallisten teemojen toteuttamiseen. Valtakunnallinen osuus ESR-rahoituksesta on 25%. EAKR-rahoituksesta valtakunnallisen rahoituksen osuus on noin 10%, josta osa kohdennettiin vuoden 2017 lopussa päättyneen Tekesin hallinnoiman INKA-ohjelman toteutukseen ja osa on irrotettu vuonna 2016 käynnistetyn pk-yritysaloitteohjelman rahoitukseen.

Valtakunnallista EAKR-toimenpidekokonaisuutta, Osaamis- ja innovaatioverkostot, toteutettiin Innovatiiviset kaupungit (INKA) -ohjelman kautta. Valtakunnallinen EAKR-teema toteutti erityisesti Pirkanmaan maakuntastrategian Välkky Pirkanmaa -kehittämiskokonaisuutta, mutta myös resurssitehokkuustavoitteiden kautta Kestävän Pirkanmaan tavoitteita. Alun perin INKA-ohjelmaan varattu loppukauden valtakunnallinen EAKR-rahoitus kohdennetaan pääosin pk-yritysaloitteohjelmaan, jonka tavoitteena on edistää pk-yritysten rahoitusta tarjoamalla velkarahoitusta mm. yrityksen perustamisen alkuvaiheeseen, toimivien yritysten kehittämiseen ja uusille markkinoille pääsyyn. Lainarahoitus kanavoitetaan yrityksille pankkien kautta. Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Suomen valtion rahoitus ohjelmalle on 40 miljoonaa euroa vuosina 2016–2020. Rahoitusta ei ole korvamerkitty maakunnittain eikä ohjelman toteutumisesta ainakaan toistaiseksi ole saatu tietoa sen maakunnittaisesta kohdentumisesta.

ESR:n valtakunnallisia teemoja on kolme: työllisyys, osaaminen ja osallisuus. Työ- ja elinkeinoministeriön vetämään Työllisyys -teemaan sisältyy nuorten työllistymistä edistäviä palveluita, maahanmuuttajien kotouttamista sekä työelämän laadun kehittämisen toimenpiteitä. Osaamisen teema sisältää muun muassa korkeakoulutuksen työelämävastaavuuden kehittämistä, koulutukseen ja työhön siirtymisen edistämistä sekä osaamistason nostamista. Teemasta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Osallisuuden teema keskittyy puolestaan mm. nuorisotakuuseen ja syrjinnän torjuntaan ja siitä vastaa sosiaali- ja terveysministeriö.

Maakuntaohjelma nostaa esiin useita yhteisiä painopisteitä valtakunnallisten ESR-teemojen kanssa. Teemat toteuttavat erityisesti Ehyen Pirkanmaan tavoitteita. Pirkanmaa osallistuu valtakunnallisten teemojen toteuttamiseen sikäli kun pirkanmaalaiset hakijat ovat mukana hankkeita toteuttamassa. Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö/ maakunnan yhteistyöryhmä kommentoi pyydettyä tarpeen mukaan valtakunnallisten teemojen

ESR-hankehakuihin jätettyjä hakemuksia maakunnan tarpeiden näkökulmasta.

Syksyllä 2016 työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti 'Kasvua kansainvälisistä osaajista' -agendan. Sen tavoitteena on kanavoida kansainvälisten osaajien asiantuntemus, verkostot, innovaatiopotentiaali ja muu osaaminen yritysten kasvuksi ja kansainvälistymiseksi. Rakennerrahasto-ohjelmasta kohdennetaan rahoitusta edellä mainittua agendaa tukeville hankkeille. Agendan toteuttamiseen on varattu EAKR-rahoitusta 1,7 miljoonaa ja ESR-rahoitusta 1,3 miljoonaa. Teema tukee Pirkanmaan maakuntaohjelman Väkyn Pirkanmaan tavoitteita. Pirkanmaa osallistuu tämän agendan toteuttamiseen sikäli kun pirkanmaalaiset toimijat ovat mukana hankkeita toteuttamassa. Teema sinällään tukee hyvin Pirkanmaalla jo käynnissä olevaa Talent Tampere -toimintaa.

4.1.3. Kansalaistoimijalähtöinen kehittäminen kaupunkiseuduilla

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -ohjelma mahdollistaa ohjelmalla tuettavan kansalaistoimijalähtöisen kehittämisen kaupunkialueilla. Toimet kohdistuisivat erityisesti niille alueille, joilla ei toteuteta maaseutu- ja kalatalousrahastosta rahoitettua yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä. Kehittäminen kohdistuu siten ensisijaisesti isoihin kaupunkeihin ja yli 23 000 asukkaan kuntien keskusta-alueille. Pirkanmaalla tämä tarkoittaa Tampereen, Nokian, Ylöjärven ja Kangasalan keskusta-alueita.

Kansalaistoimijalähtöisen kehittämisen tulee toteuttaa ohjelman tavoitteita ja investointiprioriteetteja. Sisällöllisesti se soveltuu lähinnä rakennerrahasto-ohjelman toimintalinjaan 5 (Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta). Toiminnan tulee perustua paikallisten toimijoiden yhdessä laatimaan kehittämissuunnitelmaan, jonka pää-tavoitteina ovat työllistymis- ja ansaintamahdollisuuksien edistäminen sekä sosiaalisen pääoman ja yhteisöllisyyden lisääminen. Oleellista on omaehtoinen, alhaalta ylös suuntautuva, kansalaislähtöinen paikallinen kehittämis-toiminta. Toiminnan tulee olla avointa, laaja-alaista ja osallistavaa. Itse kehittämistyön tekevät asukkaat sekä alueen muut paikallistoimijat yhteistyössä ja heille ohjataan siihen tarvittavat resurssit.

Pirkanmaalla arvioitiin rakennerrahastokauden 2014–2020 valmistelun yhteydessä, ettei erillinen kansalais-toimijalähtöinen kehittäminen tuottaisi merkittävää lisäarvoa erilaisten toimijoiden aktivointiin tai ohjelman toteuttamiseen. Rakennerrahasto-ohjelma mahdollistaa kansalaistoimijalähtöisen kehittämisen avoimien hankkeiden kautta ilman, että sitä varten on erikseen korva-merkitty rahoitusta toimeenpanosuunnitelmassa. Tällöin ei myöskään tarvita erillisohjelman edellyttämää rahoituksen hallinnoinnin menettelyä.

Maakunnan yhteistyöryhmän toimeksiannosta kiinnostusta kansalaistoimijalähtöiseen kehittämiseen loppu-

ohjelmakautta silmällä pitäen tiedusteltiin uudelleen asi-anosaisilta kunnilta syksyllä 2016. Kuntien halukkuuden ja valmiuden selvittämiseksi pidettiin alkuvuodesta 2017 keskustelutilaisuus, jonka jälkeen kunnat toimittivat lopulliset kannanotonsa asiaan keväällä 2017. Prosessissa todettiin jo ohjelmakauden alkaessa tunnistettu mahdollisuus rahoittaa kansalaistoimijalähtöistä toimintaa normaalien avoimien hankehakujen kautta, eikä erillistä hallinnoinnin menettelyä kansalaislähtöiselle kehittämiselle siis pidetty tarkoituksenmukaisena. Pirkanmaalla ei näin ollen kohdisteta korva-merkittyä rahoitusta kansalaistoimijalähtöiseen kehittämiseen myöskään toimeenpanosuunnitelmakaudella 2019–2020.

4.1.4. Kestävän kaupunkikehityksen strategia – 6Aika – Älykaupungit tehdään yhdessä

6Aika - Avoimet ja älykkäät palvelut (2014–2020) on Helsingin, Espoon, Vantaan, Oulun, Tampereen ja Turun yhteinen kestävä kaupunkikehityksen strategia. Kaupungit toimivat uusien innovaatioiden kehitysympäristöinä ja älykkään kaupunkikehittämisen alustana vastaten kaupungistumisen haasteisiin.

6Aika-strategian tavoitteet kytkeytyvät elinkeinopoliittisiin kasvutavoitteisiin (osaaminen, liiketoiminta, työpai-akat), julkisen talouden tehostamiseen (kaupunkien ja julkisen sektorin tuottavuus), ympäristötavoitteisiin (vä-hähiilisyys, resurssitehokkuus) sekä sosiaalisiin tavoit-teisiin (osallisuus, heikossa työmarkkina-asemassa ole-vien työllisyys). 6Aika-hankkeiden vaikuttavuus syntyy toimintamallin skaalautuvuudesta laajempaan käyttöön kansallisesti ja kansainvälisesti. Vuosien 2019–2020 toi-minnassa korostuu erityisesti toimintamallien, tulosten ja oppien koostaminen, juurruttaminen ja levittäminen.

Strategiassa on kolme painopistettä: avoimet innovaatio-alustat, avoin data ja rajapinnat sekä avoin osallisuus. Strategian perustana on toteutettu niihin liittyviä kolmea kärkihanketta: Avoin data ja rajapinnat kehitti datan tuot-tamista, avaamista, julkaisua ja käyttöä edistäviä pysyviä rakenteita ja toimintamalleja. Avoimet innovaatioalustat yhdisti suurimpien kaupunkien innovaatio- ja kehitys-ympäristöt kansalliseksi avoimen innovaatioalustojen verkostoksi. Avoin osallisuus ja asiakkuus vahvisti elin-keinoelämän sekä tutkimus- ja kehittämis-yhteisöjen roo-lia palveluekosysteemissä. Kärkihankkeiden aloittamaa työtä jatketaan kaupunkien ja muiden hanketoteuttajien pysyvissä rakenteissa ja joiltain osin jatkokehitetään sekä 6Aika- että muilla hankkeilla.

Strategian toteuttamisessa hyödynnetään sekä EAKR-että ESR-rahoitusta. EAKR-rahoituksen osalta 6Aika-toi-minnalle on korva-merkitty 5% osuus kansallisesta EAKR-rahoituskehiksestä. EAKR-rahoitusta ohjataan pääosin strategian avoimet innovaatioalustat sekä avoin data ja rajapinnat -painopisteisiin. 6Aika-johtoryhmä priorisoi toteutettavat EAKR-hankkeet avoimella ja läpinäkyvällä prosessilla (tarkoituksenmukaisuusharkinta) ja tekee va-

lintaesityksen toimivaltaiselle maakunnan liitolle (Uudenmaan liitto). Uudenmaan liitto tekee hankkeelle juridisen rahoituspäätöksen (laillisuus- ja ohjelmanmukaisuusharkinta).

6AIKA-toimintaan varataan vuosille 2019–2020 maakunnan indikatiivisista ESR-valtuuksista toimintalinjoille 3 ja 4 ohjelman alussa sovittu 10% ajanjakson ESR-kokonaisvaltuudesta. Tarpeen mukaan sidontaa voidaan korottaa Pirkanmaan rahoittajien yksimielisellä esityksellä maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristölle maksimissaan 15%:iin. Tämän ylittävä muutosesitys edellyttäisi MYR-käsittelyn. Mahdollinen 6AIKA-valtuuden kasvattaminen harkittaisiin jäljellä olevan valtuuden mahdollistamissa puitteissa, eli siirto edellyttäisi alueellisten valtuuksien tarkoituksenmukaista ja tehokasta käyttöä.

ESR-osuutta koordinoi 6Aika-toteutuksen osalta valtakunnallisesti Hämeen ELY-keskus. Strategian painopisteen Avoin osallisuus -tavoitteita toteutetaan pääosin ESR-hankkeina. Painopisteen toiminta kohdistuu toimintalinjan 3 (työllisyys ja työvoiman liikkuvuus) sekä toimintalinjan 4 (koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen) kohderyhmiin.

Vuoden 2018 loppuun mennessä 6Ajassa on käynnistynyt 28 EAKR-pilottihanketta ja 14 ESR-pilottihanketta. Pilottihankkeiden aihepiirit vaihtelevat älykkästä liikkumisesta oppimiseen, terveydestä ja hyvinvoinnista kiertotalouteen ja pelialaan, sekä työllisyyteen ja osaamiseen. Hankeportfolion kannalta kahden viimeisen vuoden toiminnassa pääpaino on hanketulosten koostamisessa ja viestimässä sekä kaupunkikehittäjien verkottamisessa niin 6Ajan toimijoiden kesken kuin kansallisellakin tasolla.

Joulukuussa 2018 päättyvässä EAKR-haussa etsitään ratkaisuja hiilineutraaliustavoitteiden edistämiseen (ET 3.2). Hankkeissa kehitetään älykkäitä, resurssitehokkaita ja vähähiilisiä ratkaisuja ja/tai palveluja, joista yrityksille syntyy uutta liiketoimintaa, ja jotka edistävät kuutoskaupunkien tavoitteita kohti hiilineutraaleja kaupunkialueita. Seuraava EAKR-haku on suunniteltu keväälle 2019, jonka jälkeen täydentäviä hakuja avataan tarpeen mukaan, jos päättyneistä hankkeista vapautuu rahoitusta uudelleen jaettavaksi.

Vuosina 2019–2020 ESR-toimenpiteet kohdistetaan toimintalinjoihin 3 ja 4: ET 6.1. ”Nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllisyyden edistäminen, ET 9.1 ”Siirtymävaiheita ja koulutuksellista tasa-arvoa tukevien palveluiden parantaminen” sekä ET 9.2 ”Kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantaminen”. Hankkeissa hyödynnetään positiivisen rakennemuutoksen tuomia mahdollisuuksia vastaamalla kasvavien alojen yritysten työvoimatarpeeseen ja osaajapulaan.

6Aika-strategia toteuttaa erityisesti Välkyn ja Ehyen Pirkanmaan tavoitteita, mutta myös Kestävän ja Saavutettavan Pirkanmaan tavoitteita.

4.2. Pirkanmaan maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020

Pirkanmaan maaseudun kehittämissuunnitelma on osa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 alueellista toimeenpanoa. Toimenpiteiden rahoitusinstrumentti on maaseuturahasto. Rahoitusta kohdennetaan erityisesti maaseudun tila- ja yritystoiminnan sekä palvelujen ja kylien kehittämiseen.

Pirkanmaan maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 kehittämisen painopisteet ovat

1. Maaseudun palvelut ja niiden saavutettavuus
2. Yritys- ja elinkeinotoiminnan kehittämistoimet
3. Asuminen ja yhteisöllisyys
4. Biotalous- ja uusiutuva energia
5. Osaaminen ja vuorovaikutus

Pirkanmaalle kohdistuu ohjelman rahoitusta yhteensä noin 44 miljoonaa euroa (EU+valtio). Tästä noin 1,1 miljoonaa kohdennetaan erikseen valtakunnalliseen hanketoimintaan. Pirkanmaan maaseudun suoriin kehittämishankkeisiin ja yritystukiin on ohjelmakaudella käytettävissä siis noin 43 miljoonaa euroa.

Edellä mainitun kehyksen lisäksi Pirkanmaalle kohdistuu paikallista ja seudullista kehittämistoimintaa tukevien Leader-ryhmien rahoitusosuutta (EU+valtio+kunta) alla olevan listauksen mukaisesti:

- Kantri ry (4,7 M€)
- Joutsenten reitti ry (4,7 M€ Pirkanmaan alueelle)
- Poko ry (3,6 M€)
- Pirkan Helmi ry (3,5 M€)
- Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry (2,8 M€ Pirkanmaan alueelle)

Maaseudun kehittämissuunnitelman toimenpiteet toteutuvat pääosin Kestävän ja Ehyen Pirkanmaan tavoitteita. Leader-kehittämistoiminta edistää erityisesti Ehyen Pirkanmaan tavoitteita ja kehittämissuunnitelman (mm. kehittyneisyyserojen vähentäminen maaseutu-kaupunki -akselilla, vetovoima- ja identiteettitekijöiden hyödyntäminen). Kestävän Pirkanmaan teeman painotus kohdentuu mm. biotuotteiden jalostusarvon nostamiseen, elinkeinotoiminnan edellytysten parantamiseen sekä luonnonvaratalouden että uusiutuvien energialähteiden kehittämiseen. **Erityistä huomiota vuosina 2019–2020 kiinnitetään biotalous-teeman alla toteutettavien hankkeiden monipuolistamiseen** – kehittämishankkeita haetaan esimerkiksi yhteisöjen kiertotalous- ja maabiomassateemoihin. Maaseuturahasto on merkittävä rahoittaja myös Saavutettavan Pirkanmaan teemoissa ennen kaikkea laajakaistarakentamisen rahoittajana.

5. Rahoitussuunnitelma vuosille 2019 ja 2020

Taulukko 1.

Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma															
Vuosi: 2019 (ml. 2020)															
Maakunta: Pirkanmaa															
Osio: ELSA															
Toimintalinja / temaattiset tavoitteet	RR-ELY Yritystuet Tuki2014	EURO 2014	Josta kestävä kaup. kehittäminen	Kohdentamaton *	RR-ELY yhteensä	Josta kansalaistoim. kehittäminen	Maakunnan liitto	Kohdentamaton *	Maakunnan liitto yhteensä	Josta kansalaistoim. kehittäminen	Business Finland	Kohdentamaton *	Business Finland yhteensä	YHTEENSÄ yhteensä	Kohdentamattomat yhteensä
TL1 Pk-yritystoiminnan tukeminen (EAKR)	3,937	0	0	0	3,937	0	0	0	0	0	0	0	0	3,937	0
EAKR	2,25	0	0	0	2,25	0	0	0	0	0	0	0	0	2,25	0
Valtio	1,687	0	0	0	1,687	0	0	0	0	0	0	0	0	1,687	0
Kunta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TL2 Uusimman tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen (EAKR)	0	0	0	0	0	0	5,437	0	5,437	0	0	0	0	5,437	0
EAKR	0	0	0	0	0	0	2,437	0	2,437	0	0	0	0	2,437	0
Valtio	0	0	0	0	0	0	1,828	0	1,828	0	0	0	0	1,828	0
Kunta	0	0	0	0	0	0	1,172	0	1,172	0	0	0	0	1,172	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TL3 Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR)	0	5,411	0,562125	0	5,411	0	0	0	0	0	0	0	0	5,411	0
ESR	0	2,705	0,281	0	2,705	0	0	0	0	0	0	0	0	2,705	0
Valtio	0	2,03	0,211	0	2,03	0	0	0	0	0	0	0	0	2,03	0
Kunta	0	0,676	0,070125	0	0,676	0	0	0	0	0	0	0	0	0,676	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TL4 Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR)	0	3,638	0,560125	0	3,638	0	0	0	0	0	0	0	0	3,638	0
ESR	0	1,819	0,28	0	1,819	0	0	0	0	0	0	0	0	1,819	0
Valtio	0	1,364	0,21	0	1,364	0	0	0	0	0	0	0	0	1,364	0
Kunta	0	0,455	0,070125	0	0,455	0	0	0	0	0	0	0	0	0,455	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TL5 Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden poistaminen (ESR)	0	2,179	0	0	2,179	0	0	0	0	0	0	0	0	2,179	0
ESR	0	1,09	0	0	1,09	0	0	0	0	0	0	0	0	1,09	0
Valtio	0	0,817	0	0	0,817	0	0	0	0	0	0	0	0	0,817	0
Kunta	0	0,272	0	0	0,272	0	0	0	0	0	0	0	0	0,272	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kohdentamattomat EAKR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EAKR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Valtio	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kunta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kohdentamattomat ESR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ESR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Valtio	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kunta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KAIKKI YHTEENSÄ	3,937	11,228	1,12225	0	15,165	0	5,437	0	5,437	0	0	0	0	20,602	0
EU	2,25	5,614	0,561	0	7,864	0	2,437	0	2,437	0	0	0	0	10,301	0
Valtio	1,687	4,211	0,421	0	5,898	0	1,828	0	1,828	0	0	0	0	7,726	0
Kunta	0	1,403	0,14025	0	1,403	0	1,172	0	1,172	0	0	0	0	2,575	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EAKR YHTEENSÄ	3,937	0	0	0	3,937	0	5,437	0	5,437	0	0	0	0	9,374	0
EU	2,25	0	0	0	2,25	0	2,437	0	2,437	0	0	0	0	4,687	0
Valtio	1,687	0	0	0	1,687	0	1,828	0	1,828	0	0	0	0	3,515	0
Kunta	0	0	0	0	0	0	1,172	0	1,172	0	0	0	0	1,172	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ESR YHTEENSÄ	0	11,228	1,12225	0	11,228	0	0	0	0	0	0	0	0	11,228	0
EU	0	5,614	0,561	0	5,614	0	0	0	0	0	0	0	0	5,614	0
Valtio	0	4,211	0,421	0	4,211	0	0	0	0	0	0	0	0	4,211	0
Kunta	0	1,403	0,14025	0	1,403	0	0	0	0	0	0	0	0	1,403	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kuntaraha laskettu minimin 25% mukaan (osuus kansallisesta julkisesta rahoituksesta), EAKR ja ESR samalla 25% osuudella
 Ei varauksia ylimaakunnalliseen hanketoimintaan eikä kansalaistoimijälähtöiseen kehittämiseen kaupunkialueilla
 ESR-varaus kestävä kaupunkikehittämiseen 10%; puoleksi TL 3 ja TL 4
 EAKR: painotus toimintalinjalla 2, poikkeaa TEM:n ohjelmakirjeen mukaisista %-osuuksista; kohdennettu yritystukiin (TL 1/ KES-ELY) ja toimintaympäristön kehittämiseen (TL2/ Pirkanmaan liitto)
 ESR: jaettu toimintalinjoille TEM:n ohjelmakirjeen mukaisilla prosentilla

Taulukko 2.

Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma

Toimintalinja / temaattiset tavoitteet	2020		josta kestävä kaup. kehittäminen	Kohdentamaton *	RR-ELY yhteensä	josta kansalaistoim. kehittäminen	Maakunnan liitto		Maakunnan liitto		Business Finland	Kohdentamaton *	Business Finland yhteensä	YHTEENSÄ	Kohdentamattomat yhteensä
	RR-ELY Yritystuet Tuki2014	ELSA					Kohdentamaton *		Kohdentamaton *						
	milj. euroa	milj. euroa					Maakunnan liitto	Kohdentamaton *	Maakunnan liitto	Kohdentamaton *					
TL1 PK-yritystoiminnan tukeminen (EAKR)	1,9685	0	0	0	1,9685	0	0	0	0	0	0	0	0	1,9685	0
EAKR	1,125	0	0	0	1,125	0	0	0	0	0	0	0	0	1,125	0
Valtio	0,8435	0	0	0	0,8435	0	0	0	0	0	0	0	0	0,8435	0
Kunta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TL2 Uusimman tiedon ja osaamisen tuottaminen ja huolehtiminen (EAKR)	0	0	0	0	0	0	1,903	0	1,903	0	0	0	0	1,903	0
EAKR	0	0	0	0	0	0	0,853	0	0,853	0	0	0	0	0,853	0
Valtio	0	0	0	0	0	0	0,64	0	0,64	0	0	0	0	0,64	0
Kunta	0	0	0	0	0	0	0,41	0	0,41	0	0	0	0	0,41	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TL3 Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR)		2,646	0,2244	0	2,646	0								2,646	0
ESR		1,32	0,1122	0	1,32	0								1,32	0
Valtio		0,995	0,08415	0	0,995	0								0,995	0
Kunta		0,331	0,02805	0	0,331	0								0,331	0
Muu julkinen		0	0	0	0	0								0	0
TL4 Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR)		1,761	0,2244	0	1,761	0								1,761	0
ESR		0,88	0,1122	0	0,88	0								0,88	0
Valtio		0,661	0,08415	0	0,661	0								0,661	0
Kunta		0,22	0,02805	0	0,22	0								0,22	0
Muu julkinen		0	0	0	0	0								0	0
TL5 Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR)		1,089	0	0	1,089	0								1,089	0
ESR		0,545	0	0	0,545	0								0,545	0
Valtio		0,408	0	0	0,408	0								0,408	0
Kunta		0,136	0	0	0,136	0								0,136	0
Muu julkinen		0	0	0	0	0								0	0
Kohdentamattomat EAKR				0	0				0	0		0	0	0	0
EAKR				0	0				0	0		0	0	0	0
Valtio				0	0				0	0		0	0	0	0
Kunta				0	0				0	0		0	0	0	0
Muu julkinen				0	0				0	0		0	0	0	0
Kohdentamattomat ESR				0	0				0	0		0	0	0	0
ESR				0	0				0	0		0	0	0	0
Valtio				0	0				0	0		0	0	0	0
Kunta				0	0				0	0		0	0	0	0
Muu julkinen				0	0				0	0		0	0	0	0
KAIKKI YHTEENSÄ	1,9685	5,496	0,4488	0	7,4645	0	1,903	0	1,903	0	0	0	0	9,3675	0
EU	1,125	2,745	0,2244	0	3,87	0	0,853	0	0,853	0	0	0	0	4,723	0
Valtio	0,8435	2,064	0,1683	0	2,9075	0	0,64	0	0,64	0	0	0	0	3,5475	0
Kunta	0	0,687	0,0561	0	0,687	0	0,41	0	0,41	0	0	0	0	1,097	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EAKR YHTEENSÄ	1,9685	0	0	0	1,9685	0	1,903	0	1,903	0	0	0	0	3,8715	0
EU	1,125	0	0	0	1,125	0	0,853	0	0,853	0	0	0	0	1,978	0
Valtio	0,8435	0	0	0	0,8435	0	0,64	0	0,64	0	0	0	0	1,485	0
Kunta	0	0	0	0	0	0	0,41	0	0,41	0	0	0	0	0,41	0
Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ESR YHTEENSÄ		5,496	0,4488	0	5,496	0								5,496	0
EU		2,745	0,2244	0	2,745	0								2,745	0
Valtio		2,064	0,1683	0	2,064	0								2,064	0
Kunta		0,687	0,0561	0	0,687	0								0,687	0
Muu julkinen		0	0	0	0	0								0	0

ELY:n EAKR jää sitomatta noin 50%
 Pirkanmaan liiton EAKR jää sitomatta noin 35%
 Kestävä kaupunkikehittäminen, vuodelle 2020 jää sitomatta noin 40%
 ELY:n ESR jää sitomatta noin 50%

Rahoitusta jätetään vuodelle 2020 sitomatta sen varmistamiseksi, että hanketoiminta voi jatkua keskeytyksettä kunnes uusi rakennerahastokausi saadaan käynnistettyä.

PIRKANMAA

Kelloportinkatu 1, PL 1002, 33101 Tampere
Puh. 03 2481 111
pirkanmaan.liitto@pirkanmaa.fi
www.pirkanmaa.fi

TEEMME MUUTOSTA YHDESSÄ

